דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט פיר אלע יודישע אינטערעסען

ערשיינט יעדע וואך — פערלאג: חברת „אחיאסף“.

קראקוי, אב תרס״ב. — פיערטער יאהרגאנג. — Krakau, 21 August 1902.

נומער 34

אינהאלט:

א) ד״ר הערצל אין קאנסטאנטינאפאל.

ב) א שטימע פון פאלק. — לא-ספרא.

ג) די אסיפה פון ענגלישע ציוניסטען. — י. וואָרטסמאן.

ד) דער באלאנס פון יק״א.

ה) ניו-יארקער בריעף. — נתן שפיגעל.

ו) יודישע שטעדט און שטעדטליך. — די ביהן.

ז) די יודישע וועלט.

ח) וויבערשער שרעק. (ערצעהלונג). — אברהם רייזען.

ט) טעכנישע אנטוואָרטען.

י) א פעקיל מעשיות (פעלעטאָן). — גוט-מארגען.

אין אמעריקא איז צו אבאָנירען דעם „יוד' אין „די יודישע פאמיליע' אויך אללע אויסגאבען אחיאסף'ס
ביי: S. Kantorowitz New-Jork 4 Rutgerstr. 4

„PALAESTINA“

Zeitschrift für die culturelle und wirtschaftliche Erschliessung des Landes.

Herausgegeben von **Dr. Alfred Nossig**

ערשיינען יעהרליך 6 העפטע. פרייז 1,75 רובל.

ביז יעצט ערשיענען 3 העפטע.

פערטרעטונג פיר גאנץ רוסלאנד: פערלאג אחיאסף, ווארשא

אדרעסע:

Издательство „Ахіасафъ“, Варшава.

Verlag „Achiasaf“, Warschau,

פערזענליך: טווארדא נו' 6

אבטהיילונג: נאלעווקי, איוואנאוו'ס באזאר.

חירורגישע אנשטאלט

ווארשא, מוראנאווסקא נו' 3.

אין דער ניי נעעפענטער חירורגישער אנשטאלט אין ווארשא (מוראנאווסקא נו' 3) ווערען אנגענומען קראנקע אויף פערשיעדענע אפעראציאָנען.

פרייז פער בעט, טעגליך, מיט טיש און ערצטליכער בעהאנדלונג פון 1,50 ר' אן, בעזונדערע צימער פון 2,50 ר' אן טעגליך. די אפעראציאָנען ווערען אויסגעפיהרט דורך

דר. סאלאָוויציק.

587

אין קוראָרט מעראן

קענען יודען איינשטעהן ביי יהושע סאנדאָמירסקי פון קרעמענטשוג, וועלכער האָט זעהר שענע צימערן מיט באלקאָנען און מיט עלעקטרישער בעלייכטונג און בעהאנדעלט זעהר פריינדליך און נעמט בילינע פרייזע.

אדרעסע: G. Sandomirsky, Kurort Meran, Villa Friedrich

איזראעליטישע רעאל אונד האנדעלסשוהלע נעבסט פענסיאנאט צו פפינגשטאדט ביי דארמשטאדט.

די שילער (פאן 8 ביז 15 יאהרען) ערהאלטען גרינדליכע וויסענשאפטליכע אויסבילדונג אונד רעליגיעזע ערציהונג. בעסטע רעפערענצען ביי הערפאָרראגענדען מאָננערן דעם אין־אונד־אויסלאנדעס, זאוויע ביי פריהערען שילערן, די זיך אין אנגעזעהענען שטעללונגען בעפינדען.

505 נעהערעס דורך **דירעקטאר ד״ר בארנאס.**

355

איך בעעהרע מיך היערדורך אנצוציינגען דעם געעהרטען פובליקום דאס איך האבע ענטריסען די שותפות אונטער דער פירמא „געברידער אינגאלסאָהן און בין יעצט דער איינציגער אינהאבער פון דער סאליע

„Nowa Harmonja“

וועלכע עקזיסטירט אין ווארשא אויף גרזיבאָווסקע שטראסע נומר 11 איינגעאָרדנעט מיט אלע פיינסטע און בעסטע בעקוועמליכקייטען לויט לעצטע פאָדערונגען און וועלכע איז פערזעהען מיט אלע פאָרטרעפליכסטע האָכצייטס־איינריכטינגען. דאס אלעס גיבט מיר די מעגליכקייט אין דעם אָביגען לאָקאל איינצוריכטען האָכצייטען און אנדערע פערטען ביטע די וועלכע אינטערעסירען זיך, צו קומען בעזעהן און איבערציינגען זיך, אלע אינפאָרמאציאָנען טהיילע איך מיט בעסטען פערגעניגען.

בעשטעלונגען נעהמע איך אָן בריעפליך, טעלעגראפיש און דורך טעלעפאָן. איך נעהמע אויך אָן בעשטעלונגען אויין איינאָרדנען חתונות אויף דער פראָווינץ — מיט קיכע און געשיר און פיהרע דיעזעלבע אויס אויף בעסטען אַרט. דאָס איז שוין יעדען בעקאנט אין מיין 25 יאָהריגען פראקטיק.

איך ווערדע מיך בעמיהען מיט אלע מעגליכקייטען דעם פובליקום צופריעדען צו שטעלען און צייכנע האָכאַכטונגספאָל

ABRAM IGALSOHN

אדרעסע פיר בריעף: A. Igalsohn, Warszawa, Grzybowska 11

אדרעס פיר דעפעשען: Nowa Harmonja, Warszawa טעלעפאָן נו' 1443

עס איז יעדען נייטהיג צו קויפען.

ביי דעם ערפינדער אליין, די לעצטע ניי־ערפונדענע מאסיווע נאפט־גאזאווע קיך אהן א קנויט „עקאָנאָמיע“ מיט א פליטע „בעקוועמליכקייט“, ברענט מיט א טרוקענעם גאז, קאָכט געשווינד, גיט נישט ארויס קיין שום גערוך און רויך, און פערנוצט אין איין שטונדע פאר $\frac{1}{2}$ קאפ' נאפט. מען קען אויך רעגולירען דאָס זיעדען ווי מען וויל. איך שיק אַרויס פער נאכנאַהמע. דער פרייז מיט אלע צודאטען מיט פאָרטאָ: 1 שטיק—3,10 ר', 2 שטיק נור 5,60 ר'; מיט 2 רעזערוואַרען אויף וועלכען מען קען מאכען גלייכצייטיג 2 כלים—1 שטיק—5,25 ר'. אין די ווייטע ערטער ווערט צוגעלייגט פאָרטא פאר'ן געוויכט.

ПРИВ. ЗАЯВ. № 10913

פריווילעגיע געמאלדען נומער 10913

Французъ, Варшава, Королевская 49j. :דער ערפינדער 578

שפיגעל־פאבריק

ל. אידעלזאָה, ווארשא

ביעליאנסקא נו' 1

עמפפעהלט זיין גראָססעס לאגער פאָן שפינעל, שפינעל־גלאס, טרוימאס אין דעטאיל אונד ענגרא.

466

MARGULIES i TUGENDREICH

Warszawa, Chłodna Nr. 2.

(Маргулисъ и Тугендрейхъ, Варшава, Холодная 2)

הויפטלאגער דער אנילין־פארבענפאבריק

Spiechowski i Hordliczka

Z G I E R Z

עמפפיהלט:

אנילינפארבען דירעקטציהענד אויף בוימוואָללע, האלבוואָללע, וואָללע אונד זיידע אין דערזעלבען קוואליטעט ווי אויסלאָנדישע פארבען, זעהר קאנצענטרירט.

588

פערקויף אנגרא אונד דעטאיל.

IV. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 34

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא. ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנציינען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

די אדרעסע פיר עסטר.-אונגארן און אנדערע לענדער:
Administration Der Jude,
Krakau, Gertrudy 16.

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פיערטעל יאהרליך 1.50 „

מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „

איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.

ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ

די אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство
„Ахіасафъ", Варшава.

קראקוי, אב תרס"ב. נומר 34 Krakau, 21 August 1902.

דר. הערצל אין קאנסטאנטינאפאל.

נאך צעהנטעגיגען אויפהאלטען זיך אין קאנסטאנטינאפאל זענען צוריקגעקומען פון וועג ד ר. ה ע ר צ ל, דער פרעזידענט פון ציוניסטען-קאנגרעס, און ד. וואלפזאהן, דער פרעזידענט פון דער יודישער קאלאניאל-באנק, די הערען דר. הערצל און וואלפזאהן זענען ארויסגעפאהרען קיין קאנסטאנטינאפאל דעם 22-טען יולי. דר. הערצל האט בעקומען פריהער א טעלעגראפישע איינלאדונג פון זיין מאיעסטעט דעם סולטאן. ער איז געווארען בעהאנדעלט מיט דער גרעסטער אויסצייכנונג, און די גאנצע צייט פון זיין אויפהאלטען זיך אין קאנסטאנטינאפאל איז ער געוועזען דער גאסט פון סולטאן.

די פערהאנדלונגען זענען דאס מאל געפיהרט געווארען מצד טערקיי פון זיין האהייט דעם גראסוועזיר סאיד פאשא, ווי אויך פון זייערע עקסעלענצען דעם ערשטען סעקרעטער פון סולטאן טאשין ביי, דעם אבערצערעמאניענמייסטער און איבערזעטצער פון קייזערליכען הויף איבראהים ביי און דעם קאמערהערר פון סולטאן אאריף ביי.

הערר דר. הערצל האט געהאט צוויי לאנגע בעראטהונגען מיט דעם גראססוועזיר און יעדען טאג אין אילדיז-קיאסק (קייזערליכען פאלאץ) לאנגע בעשפרעכונגען מיט די פערטרעטער פון סולטאן. דר. הערצל האט אין די טעג איינינע מאל אויסגעארבעט פאר'ן סולטאן זיינע פארשלעגע אין פראנצעזישער שפראך און געלאזט זיי איבערזעצען אויף טערקיש דורך זיין אייגענעם איבערזעצער. די דאזיגע פארשלעגע זענען דערנאך גלייך פארגעלעגט געווארען דעם סולטאן. אין זיי האט דר. הערצל ערקלערט דעם שטאנדפונקט פון די ציוניסטען און גענוי אויפגעשטעלט די תנאים, ווי יודען זאלען זיך בעזעצען אין איין צוזאמענהענגענדען טהייל פון פאלעסטינא און אין נאך אנדערע ערטער פון קליינאזיען אויפ'ן יסוד פון א טשארטער.

די דאזיגע פארשלעגע זענען בעטראכט געווארען פון דער טערקישער זייט. דער סולטאן האט געלאזט ערקלערען דורך זיינע פערטרעטער, אז ער האט א אמת'ע סימפאטיע צו דעם יודישען פאלק. אבער די תנאים, אונטער וועלכע זיין מאיעסטעט האט געוואלט ערלויבען די יודישע קאלאניזאציע, זענען נישט געוועזען גענוג לויט אונזער ציוניסטישען פראגראם.

די פערהאנדלונגען זענען אלזא אויך דאסמאל געבליבען אהן א רעזולטאט. פונדעסטוועגען האט דער סולטאן געלאזט פערזיכערען דר. הערצלען זיין אכטונג און סימפאטיע. די פערבינדונג איז קיינעסוועגס נישט אבגעבראכען. מיר דארפען פערקעהרט האפען, אז די טערקישע רעגירונג וועט נאך ריכטיג איינזעהען דעם נוצען, וועלכער קאן ארויסקומען פון א געארדענטער און רעכטליך געזיכערטער יודישער קאלאניזאציע לויט אונזער פראגראם.

פאר אזא מאמענט מוזען זיך די ציוניסטישע ארגאניזאציאנען צוגרייטען. די אגיטאציע מוז ווייטער געפיהרט ווערען אהן א נ'אויפהער און מאטעריעלע מיטלען מוזען געזאמעלט ווערען. וואס שטארקער אונזער בעוועגונג וועט זיין, וועט זי אלץ גיכער און זיכערער קומען צום ציעל.

„Die Welt", Nr. 32.

אַ שטימע פון פאָלק.

(צו דער מינסקער אספה).

אין דער ציוניסטישער וועלט ווערט ווייטער לעבעדיג. אין אלע אַגודות איז א אספה נאָך אַ אַספה, מען גרייט זיך ווי סאָלדאַטען צו אַ סמאטרע. אַלע ציוניסטישע פראַגען וועלען אַרויפקומען באלד אויפ'ן טיש און וועגען יעדעם פונקט וועלען זיין צעהנדליגער הצעות, פערשיעדענע מיינונגען, יעדערער וועט זיך סטאַרען אויפווייזען, אַז זיין מיינונג איז די ריכטיגסטע, אז זיין מיטעל איז דער אמת'ער. און אַט, ווי די דעות זענען ניט ווייט און זענען ניט סותר איינע די אַנדערע — די כונה איז ביי די אַלע מענשען איינע, ווי אַזוי ציהט מען צו דאָס גאַנצע פאָלק, אונזער מאַסע צו דער אַרבייט פון ציוניזם. און מיט דעם שטיקיל מלאָכה — אַריינטראָגען די ציוניסטישע אַרבייט אין פאָלק גופא, מאַכען דעם ציוניזם פאַר אַ מאַסענבעוועגונג — מאַטע־ן זיך אונזערע ציוניסטען שוין דאס פינפטע יאָהר, און עס איז שווער עד היום צו זאָגען, וואָס עס איז דערינען דערגרייכט געוואָרען. מיר שרייען רק, אז דער ציוניזם איז א פאָלקס־בעוועגונג, און אין אלע רעדען, רעפעראַטען, מאמרים און בראָשורען קורעווען מיר זיך מיט דעם וואָרט פאָלק הין און צוריק אין אלע זייטען. אָבער אז מיר וועלען אריינקוקען אין תוך אריין און גרונדיגער אביסיל בעטראַכטען די זאַך און נאָכהער שטעלען זיך די פראַגע, צי געהט טאַקע דאס פאָלק די מאַסע נאָך די ציוניסטען, צי האט שוין ארומגענומען אונזער רעיון דעם גרויסען המון אונזערען, וועלכער ליידט פון אָרימקייט, אונטערדריקונגען מכּל המינים פון אונוויסענהייט און פינסטערניש און צי איז דער ציוניזם געוואָרען אָט דורך דעם המון צו אַ גרויסען כח, וועלכער קען בייקומען אלע שטערונגען, — איז אויף די פראַגע, וועלען מיר, מיט א וועהטאג אין האַרצען מוזען ענטפערן — ניין, דאס איז נאָך ניט געשעהן! וואָס איז די סבה דערפון, וואס אונזער המון איז געבליבען פון דערווייטענס? שוין זשע איז ביי אונזער המון אין האַרצען אויסגעלאָשען דער לעטצטער פונק פין יודישקייט, שוין זשע האט אונזער פאָלק אַנגעוואָרען די גאַנצע האָפנונג פריי צו ווערען פון גלות, שוין זשע האָט דער המון אונזערער, וואָס האט אויף זיינע פלייצעס אַריבערגעטראָגען דעם שווערען, ביטערען גלות ניט די קרעפטען ערלייזט צו ווערען? אַזוי טראַכטען וועגען אונזער פאָלק, הייסט, עס ניט קענען און עס ניט פערשטעהן. טא מיט וואָס ערקלערט מען זיך אָבער דאָך, אַז אין דער גאַנצער ציוניסטישער אַרבייט שפיעלט פאָרט נאָך אונזער המון אליך א ראָליע פון א זייטיגען בעל־שמחה, מיט וואס ערקלערט מען זיך דאס, אַז פאַר 5 קיילעכדיגע יאָהר האבען מיר ניט געקאָנט אויסהערעווען פון דעם פאָלק גופא מענשען, וועלכע זאָלען קומען אויף ציוניסטישע קאָנגרעסען, סיעודען א. ז. וו, און דערצעהלען אונז, וואָס זיי ווילען און וואס זיי דאַרפען? פאַר וואס איז דאס, אַז בעת די פערשיעדענע קלאַסען פון אינטעליגענטען קריגען זיך איינע מיט די אַנדערע, די שרייען, אז דאס פאָלק ציטערט פאַר קולטור ווי פאַר אַ שד, ר"ל, און דעריבער אַנטלויפט ער פון ציוניזם מיילען ווייט, און די טענה'ן פערקעהרט, אַז אונזער פאָלק קען ניט לעבען אָהן קולטור און דעריבער שטעהט עס ניט צו צום ציוניזם, ווייל די ציוניסטען רעדען נור פון קולטור, אָבער טהוען גאָר נישט, — האָבען מיר קיין שום מעגליכקייט ניט צו הערען קלאָרע ווערטער פון דעם פאָלק אליין אין דעם ברייטעסטען זין פון דעם וואָרט, און מיר דאַרפען זיך פערלאָזען אויף די ידיעות, וועלכע עס ברייגגען אונז מענשען. וואָס. ווילענדיג דורכפיהרען זייער מיינונג, זעהען זיי דעם ווילען פון אַ קליינעם טהייל פון פאָלק, ווי דעם ווילען פון גאַנצען פאָלק. אין די פייערדיגע מיילער פון אונזערע בעלי־דעות איז דאס פאָלק געוואָרען עפּיס אַ מין סאָרט קהל'שע פוהר, וועלכע דאַרף אלעמען פיהרען, ווער עס האט

פעלעטאָן.

א פעקיל מַעֲשׂיות

אַלטע און שפּאָניל־נייע, אייגענע און נאָכגעמאַכטע

פון

אַ נייעם סאָרט מְחַבֵּר,

מיט א הַקְדָמָה.

וויפיעל ערד בעדאַרף א מענש?

(א אמת'ע מַעֲשֶׂה).

א.

שטענדיג פלעגט מען זי טרעפען ביי אַדוואָקאַטען, אייביג פלעגט זי פרעגען עֵצות וועגען מִשפּטים, און אלע טשינאָווניקעס האָבען זי שוין גוט געקענט. זי האָט אַלעמען דערעסען ווי אַ ביטערע ציבעלע. ווער מיט וועמען, — בריינדעלע האָט שוין א משפט, און נור וועגען אַ שטיקיל ערד מיט איינעם פון איהרע שְׁכֵנים.

און די משפטים האָט זי אַליין געפיהרט, ניט דער מאַן איהרער. ערשטענס איז זי טאַקי געווען די בעל־הבית'טע, אויף איהר נאָמען זענען אויך געווען אַלע הויפען. דער ערשטער הויף איז איהר אָנגעקומען בירושה פון פאָטער, טאַקע בצוואה אויף בריינדיל'ס נאָמען. און מען קאָן אפילו זאָגען, אַז דער משפט איז איהר אויך אָנגעקומען בירושה מיט דעם הויף. עס איז געווען נאָך ביי דעם אלטען אַ כמו־קריעג, דאָס הייסט ניט אַ קריעג, נאָר א שטיקיל בְּרוגז אויף פנחס האָניגלעקיך דערפאַר, וואָס ער האָט געשטעלט זיין וואַנד האַרט אויפ'ן מצר, אויפ'ן גרעניץ מיט בריינדילס פאָטער'ס הויף. רבי פנחס האָט דעם עֵסֶק אָבגעמאַכט אביסיל ממורי'ש, צוגעהיט בעת יקותיאל, פראַסט גערעדט — קושע בריינדיל'ס פאָטער, איז ניט געווען אין שטאָדט, און געשטעלט די וואַנד. דער־נאָך איז שוין געווען אַחר־המַעֲשֶׂה, געה נעם און לאָד זיך מיט א שָׁכֵן — א, ניט כְּדַאי!

נאָר אַז דער הויף איז אָנגעקומען צו בריינדלען אין די הענט, האָט זי זיך גענומען איבערמעסטען די ערד און האָט געפונען, אַז אַ גאַנצער ווערשאָק ערד איהרע, אייגענע איהרע ערד, איז כּמעט ווי אריין אונטער פנחס'עס וואַנד. בריינדעלע האט געמאַכט א וַיִצְעקו. דער שָׁכֵן האָט געטענה'ט, אַז רבי קושע עָלָיו הַשָׁלום האט איהם מוחל געווען, און ער וויל מיט דעם יונג ווייבעלע נאָר קיין מַגָע ומַשָׂא ניט האָבען. האט איהם בריינדעלע געזאָגט, אַז ער איז אזוי און אַזוי; האָט ער איהר אָנגעשפּייט אין צורה; האָט זי געזאָגט, אַז דאָס הערט זיך ניט אין אַ וועלט; האָט ער געזאָגט, אַז דאָס איז אַ הָעזָה. קורץ און שאַרף דער עֵסֶק איז אַוועק אין די הויכע פענסטער, און בריינדעלע האָט געדונגען א אַדוואָקאַט.

און כְּדֵי דער אַדוואָקאַט זאָל האָבען נאָך פּראַקטיקא, האט בריינדעלע טאַקע געקויפט נאָך א הויף, און האָט זיך גענומען בויען. דער הויף איז אויך געווען אויף איהר נאָמען; זי האָט דאָס געקויפט פון איהרע געלד. די קראָם, זאָגט בריינדעלע צו איהר מאַן, איז ריינע, קאָנסט דו זיך נעהמען און קויפען הייזער. אָבער דאָס געלד, וואָס איך גיב אויף פּראָצענט — דאָס איז מיינס, און אַז גאָט האָט מיר געהאָלפען קויפען אַ הויף, וועל איך דאָס קויפע מסתמא אויף מיין נאָמען. און דער מאַן הערט און — שווייגט...

קיין כח ניט אליין צו געהן. ווער עס קען זיין מיינונג ניט בעגרינדען מיט לאגיק אין קאָפּ אָדער מיט פֿאַקטען אין די הענד, האַפּט זיך ווי אַן אַ הייסען שטיין אָן דעם פֿאָלק; דאָס פֿאָלק וויל דאָס, דאָס פֿאָלק וויל יענץ, כאָטש אַפילו דאָס פֿאָלק ווייס ניט פֿון וואָס צו זאָגען. פֿאַר וואָס זעהען מיר נאָך עד היום, אַז אַ אגודה, וועלכע האָט געאַרבעט און געוואַקסען, איז, ווי דער אינטעליגענט איהרער פֿאָהרט אַרויס פֿון שטעדטיל, אָדער ער ווערט אַ טרוד, אָדער גלאַט ער הויבט אָן צו שטאַטקעווען און שלאָגט זיך אַרויס פֿון קאָפּ די פּוסטע זאַכען, הערט אויף די אגודה צו אַרבייטען און פֿון איהר ווערט אין גאַנצען אַ שאָס פּולווער? די אַלע פֿאַקטען בעווייזען קלאָר און דייטליך, אַז דער ציוניזם איז נאָך ניט געוואָרען אַ אינעווענינגסטער כח, וועלכער זאָל פֿערנעהמען אַ גרויסען און שטאַרקען אָרט אין לעבען פֿון פֿאָלק. וואָס איז פֿאַרט די סבה דערפֿון און ווער איז דערין שולדיג?

פֿון אָנהויב אָן האָבען מיר זיך אַוועקגעשטעלט אויף דעם פֿאַלשען וועג, אַז רעדען מיט'ן פֿאָלק וועגען ציוניזם דאַרף מען נור דורך שתדלנים, מען דאַרף עפּיס דערצו בעזונדערע התחכמות, אַז דאָס פֿאָלק זאָל פֿערשטעהן דעם פּראָסטען און געזונדען געדאַנק, וואָס ליגט אין דעם ציוניזם. מען האָט זיך ניט דערוועגט אַליין געהן צום פֿאָלק, כדי צו פֿערשטעהן זיין לעבען, בענעהמען זיינע געפֿיהלען, צו־הערען זיך צו זיינע זיפֿצען און דערגעהן זיינע פֿערלאַנגען; מען האָט דערצו עפּיס זיך געזוכט אַנדערע, זייטיגע וועגען, אויף וועלכע מען האָט גיכער גערעכענט צו קומען צום ציעל. מיר האָבען אַוועקגע־לעגט כחות, כדי צוציעהען די רבנים, ווייל מען האָט גערעכענט, אַז זיי מיט דער ווירקונג, וואָס זיי האָבען אויפ'ן פֿאָלק, וועלען געווינען דאָס פֿאָלק פֿאַר'ן ציוניזם. אַריינכאַפּען אַ דאָקטאָר, אַ אַדוואָקאַט, אַ אינזשענער, אָדער אויפֿ'ן ערגסטען פֿאַל לכל הפּחות אַ דאַנטיסט אָדער אַ פּראָוויזאָר -- איז דאָס געווען פּשוט אַ געווינס, ווייל מען האָט גערעכענט, אַז ווען „די גרויסע קענער" וועלען געהערען צום ציוניזם, וועלען דאָך שוין אַלע נאָכגעהן נאָך זיי. אַנדערע בעלי־בתישע מענ־שען האָבען געטענה'ט, אַז דער עיקר איז, מיר זאָלען פֿערטיג ווערען מיט די גבירים, וועט שוין דעמאָלט דער גאַנצער המון קומען צו אונז ממילא. מיר האָבען עפּיס געזוכט סגולות מיט אָבשפּרעכענעס, דורך וועלכע מען זאָל צוציעהען דאָס פֿאָלק צום ציוניזם. מיר זענען אָבער ווייניג, זעהר ווייניג געגאַנגען מיט דעם גלייכען וועג קומען צום פֿאָלק אַליין און רעדען מיט איהם פּנים אל פּנים. בעשאַפֿען מאַסאָווע אגודות, אין וועלכע דאָס פֿאָלק זאָל קריגען אַ פּאָליטישע ערציהונג, ער זאָל זיך דאָרט איינגעוועהנען וועגען יעדער זאַך האָבען זיין מיינונג און קענען זי דורכפֿיהרען, -- די אַרבייט איז זעהר אַ שווערע; זי דאַרף דערצו אַ פֿולע מענשען און מענשען איבערגעגעבענע און וואָס טויגען צום עסק, אָבער נאָך מעהר דאַרף די אַרבייט האָבען אַ ריכטיגען פּלאַן מיט אַ ריכטיגען סיסטעם, מיט וואָס פֿאַר אַ אופֿן מיר זאָלען אַרבייטען אין פֿאָלק, ווי מיר זאָלען זיך פֿערהאַלטען צו די פֿ־אַגען פֿון דעם איצטיגען לעבען, וואָס קענען מיר טהון, כדי עס צו מאַכען ענטוויקעלטער און אפשר נאָך אַ קלייניגקייט פֿערגרינגער'ן אויך זיין שווערען געמיט. אַרבייטענדיג אויף אַזאַ אופֿן צווישען דעם המון, וועלען מיר זיך בעגעגענען מיט אַ גאַנצען סך פֿון חברות און אָרגאַניזאַציעס, וועלכע זענען שוין דאָ אין פֿאָלק און האָבען אַ גע־וויסע בעדייטונג אין זיין לעבען. ווי זאָלען מיר זיך האַלטען צו יענע אָרגאַניזאַציעס? מיט די אַלע פֿראַגען האָבען מיר זיך קיין מאָל ניט פֿערנומען פּראַקטיש, הלכה למעשה, ווייל שטענדיג ווייט פֿון דער מאַסע, האָבען מיר אַ־ומגעשוועבט אין דער לופֿטען און פֿערטומעלט זיך דעם מח מיט פּוסטע מליצות. דאָס איבערקייען פֿון די רייד, וועלכע מען האָט שוין הונדערט מאָל געזאָגט, דאָס איבערניצעווען פֿון געדאַנקען, וועלכע עס זענען שוין לאַנג בעקאַנט, זענען שוין אָבער

נעמט זיך ברייינדעלע בויען, דאַרף זיך איהר פֿערגלוסטען פֿער־נעהמען אַ שטיקעלע גאַס. „וואָס הייסט, די גאַס, איז דען ווייניג ברייט, אַ טייערע זאַך! איך וועל זיך נור אַביסילע אַרויסרוקען". האָבען אָבער אָנגעהויבען עפּיס די שכנים צו מומלען.

— די רשעים! — האָט געקאָכט ברייינדעלע — אַקוראַט ווי איך וואָלט עפּיס זייערע פֿערנעהמען.

נאָר ברייינדעלע האָט געאַרבייט מיט דער גאַל, געשטעלט די אַרבייטער טהון ביי נאַכט און פֿאַר טאָג, און האָט זיך אַרויסגערוקט אַ גוטען האַלבען אַרשין.

ב.

דער האַלבער אַרשין ערד האָט איהר געקאָסט צרות מיט געלד. ווער עס געהט פֿאַרביי, זעהט דאָך, אַז ברייינדעלעס הויז איז עפּיס אַרויס־געשטופּט אין גאַס, עס טרעט עפּיס אַרויס מעהר ווי די אַרומיגע הייזער. אין אַ שטאָדט איז דאָך פֿאַרהאַן ברוך־השם פּאָליציי מיט נאָך אַזעלכע מ'נשען, וואָס דאַרפֿען אַכטונג געבען, אַז אין שטאָדט זאָל אַלעס זיין אין אָרדנונג. און זיי איז עפּיס קשה די מעשה, וואָס ברייינדיל'ס הויז שטעהט ניט ווי עס בעדאַרף צו זיין. פֿרעגען זיי דאָך קשיות, מוז מען ענטפֿערן תּירוצים; קאָסט דאָס געלד, אָט די קשיות מיט די תּירוצים... די שטוב, ברייינדילס שטעהט, און שכנים פֿון ביידע זייטען זענען איהר מקנא: אַ גליק געכאַפּט אַ שטיקיל ערד.

האָט זיך געמאַכט, אַז אַ שכן פֿון דער לינקער זייט בעדאַרף זיך אויך בויען, און ער האָט געוואָלט שטעלען זיין שטוב גלייך מיט ברייינדילס הויז, אַ ווינקעל נעבען אַ ווינקעל.

— ווי הייסט, איהר וועט זיך נעמען און פֿערבויען די גאַס — שרייט ברייינדעלע — די גאַס איז דאָך אַ קהלישע, ניט אייערע.

— היינט פֿאַר וואָס. איך בעט אייך, האָט איהר עפּיס געבויעט?

— איך? מסתמא האָב איך געמאָגט.

— ווי הייסט?

— אָט איהר זעהט דאָך, אַז איך האָב אויסגעבויט.

— איך וועל אויך אם־ירצה־השם אויסבויען...

— מסתמא ניט, ווען איך זאָג ניט.

— ווי הייסט? — קאָכט זיך דער שכן און ווערט שוין אַביסילע ווי אין כעס. נאָר ברייינדעלע איז שוין אויך אין כעס און זי זאָגט מיט האַרץ:

— מיר האָט דער עסק, פֿערשטעהט איהר מיך, געקאָסט בלוט; געלד האָב איך זיי, די שרייבערליך מיט די אַדוואָקאַטען, געגאָסען אין האַלז; אַלט און קראַנק בין איך געוואָרען פֿון דעם געשעפֿט, ביז איך האָב צוגעדעקט די שטוב. און היינט וועט איהר, גלאַט אַ יוד פֿון דער וועלט, זיך קומען און וועט זיך אויך בויען און פֿערנעהמען אַ שטיק גאַס — לא, זאָג איך אייך.

אָבער דער שכן פֿון דער לינקער זייט האָט זיך געמאַכט ניט וויסענדיג, און שטעלט זיך די שטוב אַ ווינקעל נעבען אַ ווינקעל מיט ברייינדילס שטוב. שטעהט שוין ברייינדעלע אויף פֿאַר טאָג, היט אָב די בעלי־מלאכות און מאַכט קולות, אַז עס לעגט זיך די גאַס. פּאָליציי און די איבעריגע, וואָס דאַרפֿען אויפֿזועהן, מאַכען זיך כּלא־ידע, און נעהמען אַ מטבע. די לייט זענען בטבע ניט שלעכטע, זיי נעהמען אַז מען גיט... עס גיבען ביידע צדדים — נעמט מען ביי ביידען...

האָט ברייינדעלע געשוואָרען, אַז זי וועט היינטיגעס מאָל אויספֿיהרען, און זי וועט מסתמא דעם אַזוינעם און אַזוינעם ניט לאָזען, ער זאָל זיך אָנ־

אלעמען דערעסען געווארען. דאס ביסיל כחות, וואס מיר האבען, בעטען ארבייט, וועלכע זאל האבען א לעבעדיגען, א פראקטישען כאראקטער, ווייל זיי פיהלען, אז אהן ארבייט קענען זיי זיך ניט ענטוויקלען, זיי געהען אונטער. מיר דארפען זיך בעשאפען א פראקטישען פלאן, וואס מיר האבען צו טהון אין דער מאסע, דער פלאן דארף צו זיך צוציהען אלע כחות, וועלכע וועלען קענען געהן נאך איהם, און די ארבייט דארף געהן מיט א געוויסען סיסטעם.

אויף איין ארבייט וויל איך דא אויפווייזען, וואס, נאך מיין מיינונג נאך, דארף זי האבען א גרויסע בעדייטונג פאר די גאנצע ציוניסטישע בעוועגונג אין דער מאסע. איך רעד דא וועגען פערשפרייטען דעם ציוניזם צווישען יונגע ארבייטער און פריקאשטשיקעס. ביי קיינעם קען קיין ספק ניט זיין, אז דער טהייל פון אונזער מאסע פערדינט, אז מען זאל אויף איהם אווענקלעגען כחות, אויף ארייננעהמען איהם אין ציוניזם. דאס זענען מענשען, וואס האבען נאך ניט קיין פערדרייענעס פון אייגענע געשעפטען. אלס שכירי־יום ארבייטען זיי ביי פרעמדע און ווי זיי האפען זיך נור ארויס פון ווארשטאט אדער פון קראם — האט מען זיי אין גאנצען מיט זייערע געדאנקען, געפיהלען און קרעפטען פאר די אידעע, פין וועלכער זיי זענען דורכגעדרונגען; צווייטענס, זענען דאס אזוינע מענשען, וואס זייער אייגענעס פריוואטעס לעבען איז מיט זעהר א ארימען אינהאלט, יעדער טאג אלעס דאס זעלבע — שווערע ארבייט, א ענגע וואהנונג, א הארטער אברוה נאך א טאג פראצע, ניטא אין פערזענליכען לעבען קיין פערגעניגענס, קיין פרייד וועלכע עס זאלען יעדען טאג צוגעבען א בעזונדער אינטערעס און מאכען כדאי איהם אויסצונוטצען פאר זיך אליין, יעדער טאג שלעפט זיך, ווי פון פעך, איינער גלייך צו דעם אנדערען און אלע גלייך אומעטיג. געפינענדיג זיך אין אזא צושטאנד, דארף פאר זיי דער ציוניזם זיין ניט עפיס גלייך א זייטיגע זאך, נאר דאס ווערט א זאך, וועלכע עס גיט צו דעם גאנצען לעבען פון מענשען א אנדער אינטערעס און פערהאפט איהם מיט אלע זיינע געדאנקען און געפיהלען. און דערצו זענען זיי דאך נאך מענשען יונגע, וואס דערזיטצען א נאכט צוליעב א אספפה אדער א לויף טהון איבער'ן שטאט, ווען מען דארף אלע הברים עפיט געבען צו וויסען, איז ביי זיי א געלעכטער. צוליעב די בעדינגונגען פון זייער לעבען, וועלכע איך האב דא געשילדערט, זענען די יודישע יונגע ארבייטער מענשען, וועלכע עס טויגען צו א בעוועגונג און זענען געוועהנט צו ארבייטען פאר'ן כלל. מען דארף נור אויסארבייטען א ריכטיגען שטייגער, ווי צו ארבייטען צווישען זיי, ווי זיי צו ארגאניזירען, אבער אין דעם, אז דער רעיון פון ציוניזם וועט אין זיי געפינען אמת'ע איבערגעגעבענע מענשען וועלכע וועלען אבגעבען זייער צייט און מיטלען פאר אונזער פאלקסזאך, אז אין זיי וועט איבער א נייס אויפלעבען דער יודישער נאציאנאלער גייסט, וועלכער איז ביי זיי אבגעשוואכט צוליעב פערשיעדענע סבות, דערינען צווייפעלן מיר ניט איין אויגענבליק. מיר דארפען זיך אבער ניט לאזען נארען, די זאך איז גאנץ שווער און כדי זי צו פיהרען, דארף מען א גרויסע געניטקייט. אום צו ארבייטען צווישען די ארבייטער, מוז מען גוט זיין בעקאנט מיט זיי, מיט זייער גאנצען אינערווענינסטען וועלטיל, מיט זייער קולטורעלען צושטאנד און מיט זייער עקאנאמישער לאגע. כדי זיי צו פערבינדען, אז זיי זאלען ארבייטען פאר דעם ציוניזם, מוז מען זארגען פאר זייער בילדונג און ענטוויקלונג, מען מוז זיך סטארען צו טהון פאר זייער עקאנאמישע לאגע; הילפ'ס, קראנקהייטס־קאסען, ביורא'ס פאר ארבייט, פערשפרייטען פראפעסיאנאלע וויסענשאפטען און ז. וו. און ז. וו. דאס לעבען, וואס וועט הערשען אין די ציוניסטישע ארבייטער־פעראיינען וועט ארייגטראגען א פרישען גייסט אין דעם ציוניזם בכלל. דורך די פערטרעטער פון די ארבייטער אגודות וועלען די פיהרער פון ציוניזם

לאכען פון איהר, און זי האט גענומען טרייבען דעם מאן איהרען, ער זאל געהן בעטען א בעקאנטען פריץ, ער זאל זיך ארייננמישען אין דעם עסק און ניט לאזען דעם שכן בויען זיך. דער מאן האט נעביך געמוזט פאלגען און געגאנגען און געבעטען. נאר ביי אזעלכע ווייבער זענען דאך מאנען אלע מאל גרויסע שלים־מזל'ם, — נו, האט ער אנגעמאכט א היבש געשעפט. דער שכן האט זיך טאקי דערווייל נאך ניט געבויט, דאס געהילץ ווינם פוילט נאך עד־היום; נאר עס איז געווארען א גרויסע רייר, וועגען ברײנדילס שטוב, דארטען ערגיץ אין די הויכע פענסטער, און מען האט זי געבעטען מחילה, דאס זי זאל די שטוב איהרע ארייגרוקען צוריק, הייסט דאס אין דהויף אריין...

נו, איז פארהאן ביי בריינדעלען א משפט, און זי שרייבט פראשעניעס און האפט שטארק אויף מאניפעסטען מיט סענאט און כדומה אזעלכע גליקען...

ג.

און דער גאט, וואס פערלאזט ניט קיינעם און שיקט צו דעם שפינער זיין ליין און דעם טרינקער זיין וויין, האט צוגעשיקט בריינדעלען עפיס א נייע פאר עסק'ליך. עס האט זיך אנגעהויבען פון א נארנישט, פון א סטרעכע האט זיך דאס אנגעהויבען. איינער א שכן פון הינטערהויף האט געשטעלט עפיס א שטעלכיל. געשטעלט האט ער אויף זיין ערד; דאכט זיך, ניט בריינדילס דאגה. נאר אז מען איז מיט בריינדעלען א שכן, דאמאלס איז שוין אלעם איהר דאגה.

די גאנצע מעשה איז ווערט א אויסגעבלאזענע איי, עס איז נאר מאוס, כ'לעבען, מאכען דערפון א ווערטער און איבערדערצעהלען דאס. נאר אונזער בריינדעלע האט פיינד געהאט דורכלאזען דאס מינדעסטע, ווי באלד דאס האט נור אנגעריהרט עפיס א שטיקיל ערד. דער שכן פון הינטערהויף האט געבויט א שטעלכיל מיט א קרומען דאך; דאס הייסט, דאס דאך איז געווען משופע ווי אלע דעכער פון א גאנץ יאהר. האט בריינדעלע אבער גע'טענה'ט, אז דאס רעגען־וואסער וועט געהן פון א האלבען דאך אויף איהר הויף.

— איהר זאגט אליין, רבי יודא — טענה'ט בריינד'על'ע צום שכן — מאג מען דאס, מען זאל נעהמען און שטעלען א דאך, די רעגען־וואסער זאל געהן צו דעם צווייטען אין הויף. אדרבה, איך פרעג אייך, איהר זענט דאך א יוד א למדן, איז דאס א יושר, אז מיין הויף זאל צונעהמען אייערע רעגען־וואסער?

— בריינדיל, גאט איז מיט דיר — שרייט דער שכן — דיין הויף איז דאך אויף א בערגיל, העכער ווי מיין הויף, איך בין דאך ביי דיר פון הינטען, געהט דאך דיינע רעגענוואסער צו מיר אין הויף, נעהט פון אייביג אן, — און איך זאג דיר גאר נישט!

— נו, רבי יודא, דאס איז דאך א גאט זאך, וואס מיינער איז העכער. אבער אייער דעכיל איז פארט צו מיין וויט... נו, קאן איך דאס לאזען?

— אי, בריינדיל, שדים זאלען מיט דיר זיין שכנים!...

— ווייסט איהר, רבי יודא, וואס איך וועל אייך זאגען? ערלויבט מיר מיט מיין שטעלכיל א ביסילע ארייגרוקען זיך אין אייער הויף. וואס איז דאס אייך פאר א רעה? באמת געזאגט, דוכט זיך מיר, אז אייער גרעניץ איז שוין אביסילע ווי אנגעבויגען אויף מיינער. איז, בקצור, לאז זיין אזוי. נאר דאס שטעלכיל זאלט איהר מיר לאזען שטעהן. אזוי בלייבט דאס...

און בריינדעלע פרעגט שוין ניט נאך אמאל, און שיקט מארגען טאקי בעלי־מלאכות בויען א שטעליכיל און הייסט צונעהמען רבי יודא'ס פלייט, איז דאך געווארען א הארמידער. האט שוין בריינדעלע א נייע טענה, אז

קומען אין א בעריהרונג מיט דעם פאָלק; דורך זייערע צייטונגען, וועלכע עס וועלען אַרויס, וועט בעשאַפען ווערען א אמת'ע בימה, פון וועלכער די יודישע מאַסע וועט קענען אַליין — ניט דורך ניט־נעבעטענע אפוטרופסים אַרויסזאַגען איהרע פערלאַנגען און מאַכען קלאָר און פערשטענדליך איהרע ווינשען און געפיהלען. פון די אָרגאַניזאציעס וועלען אַרויסגעהן אַרבייטער, וואָס וועלען דערנאָך אַריין געהן אין אונזער המון און דורך די פּאָליטישע ערציהונג, וועלכע זיי האבען בעקומען אין זייער ציוניסטישער אגודה, וועלען זיי, ווי הייווען אין אַ טייג, אויפוועקען אַ ציוניסטישע בעוועגונג אין דעם גאַנצען יודישען המון, וואס זיי אליין זענען אַ טהייל פון איהם.

מיר פלעגען ביז איצטער אַליץ טענה'ען, מיר דאַרפען אינטעליגענטען, וועלכע זאָלען פיהרען די מאַסע צום ציוניזם, איך רעכען פערקעהרט, אַז די מאסע וועט אונז ברענגען די אינטעליגענטען, דאָס איז אַ אלטפריינקישע, אבגעלעבטע מיינונג, אַז איינצעלנע מענשען פיהרען דאָס פאָלק פאַר'ן נאָז, די מעשה איז אָבער פונקט פערקעהרט, אין יעדער בעוועגונג שפּיעלט די גרעסטע ראָליע די מאַסע. און ביי אונז אויך, אַז אונזער מאַסע וועט נור זיין ציוניסטיש, וועלען שוין ממילא די אינטעליגענטען קומען צו אונז.

נאַטירליך, די ערשטע צייט מוז מען האָבען. אַז אין די יונגע ציוניסטישע אַרבייטערפעראיינען זאלען אַרבייטען מענשען, אויף וועלכע מען קען זיך פערלאָזען, אָבער דאָס איז נור די ערשטע צייט, ביז די אגודה וועט זיך אַוועקשטעלען אויף אַ פ'ס, דערנאָך וועט זי שוין אליין קענען בעשטעהן איהר שטעדטיל.

אַט אין דערינען בעשטעהט מיין פּראָיעקט, מיט וועלכען איך ווענד זיך איצטער צו אַלע אונזערע חברים, אין דער צייט, בעת פאַר דער אסיפה כללית ווערען אלע ציוניסטישע פראגען אַרומגערעדט אין די אגודות. דאָס זענען דאָך אָבער אַליץ פּראָיעקטען, וואָס טהוט זיך אָבער למעשה, צי האָבען מיר אַרבייטער ציוניסטען, אָדער, אַרום־טאַנצענדיג אַרום גבירים, רבנים אָדער גלאַט שענע בעלי בתים, האָבען מיר דערווייל געלאָזען דעם בעסטען טהייל פון אונזער מאַסע אַוועק געהן איין אַנדערע בעוועגונגען, וואָס געהען גענען דעם ציוניזם? ווי עס ווייזט אויס, איז אזוי די מעשה מיט אַ גרויסען טהייל פון אונזערע אַרבייטער, אָבער דאָך ניט מיט אַלעמען. זעהר אָפט קומט אונז פאַר צו הערען ידיעות פון פערשיעדענע שטעדט, אַז דאָרטען ווייזט זיך פון זיך אליין ארויס א ציוניסטישע בעוו'עגונג צווישען אַרבייטער. נאַר וואָס עס ווערט דערנאָך פון זיי ווייסען מיר ניט. קענטיג אַז גאָר נישט.

ווען מיר שאַפען ניט קיין ליטעראַטור, אין וועלכער דער ציוניזם זאָל ערקלערט און בעגרינדעט ווערען לויט די אינטערעסען פון די אַרבייטער, ווען מיר ש'קען צו די אַרבייטער ניט קיין בעזונדערע רעדנער, וועלכע זאלען מיט זיי רעדען מיט זייער שפּראַך און שלאָגען אויף זייער סטרונקע, ווען אַ ציוניסטישע אַרבייטער אגודה, אַז זי ווערט שוין יאָ געגרינדעט, געפינט זי ניט קיין אונטערשטיצונג פון די איבעריגע אגודות, וואָס זענען ווייט פ'ן איהר נאָך זייער לעבען און נאָך זייע'רע מיינונגען, ווען אין די אַלע צירקוליארען פון די מורשים געפינען מיר ניט קיין איין וואָרט, וועגען צוציהען די יודישע אַרבייטער צום ציוניזם, ווען די אַלע רייד געגען ציוניזם, וואָס געפינען זיך אין יעדער נומער פון די אַרבייטער אויסגאַבעס, בלייבען אָהן אַ ענטפער פון די ציוניסטען, טאַ ווי אַזוי זאָלען קענען אַרבייטער אגודות עקסיסטירען, סיידען בדרך־נס, מיט אַ ברכה פון אַ גוטען יודען, צי וואָס? אויף דעם 5 טען קאָנגרעס ה' מאצקין דערצעהלט, אַז אין מינסק איז געווען אַ אספה פון דעלעגאַטען פון חברות „פועלי־ציון" אויס עטליכע שטעדט (פּראָטאָקאָל ז. 92), איז דאָך קענטיג, אַז עס זענען עפּיס ערגיץ דאָ ציוניסטישע אַרבייטער

דער פלייט איז איהרער. פון איהר געהילץ. רבי יודא קאָכט זיך און שרייט, אַז דאָס האָט ער מיט זיינע איינענע הענד נעקויפט דאָס נעהילץ און נעבויט דעם פּלייט. זאָגט זיך ברײנדעלע: „וואָס זענט איהר פאַר א בויער אַ פּלייט אויף פרעמדער ערד, אויף מיין ערד?". שרייט רבי' יודא: „ווי הייסט דיינע ערד — דער פלייט שטעהט דאָך אויף מיין ערד?"

— אויף מיינער! — זאָגט ברײנדיל.

— אויף מיינער! זאָגט רבי יודא.

און ברײנדיל האָט איהם אַנגעקלאַגט און פאָדערט. אַז מען זאָל איבערמעסטען די ערד. קומען אָפט פאַפּיערען מיט טשינאָווניקעס, מיט אַ קייט אויפ'ן האַלז, מיט לאַנגע אייזערנע קייטען, מען שטעלט עדות משני הצדדים, און עס קאָכט די נאַס...

ד.

דאָס פערשטעהט איהר דאָך, אַז ברײנדעלע איז אַ ווייבערשער נאָמען. אַ בריה איז זי ברײנדעלע, אַ הויכשפרעכערין, אַ מיידים אַ יודענע, — נאָר דאָך מעהר ניט ווי אַ יודענע... טאַקי זי פיהרט דאָס רעדיל, דער מאַן ציטערט איהר שיין, אַ גאַנצער קאָזאַק, כמעט א גאַנצער מאַנסביל, — נאָר דאָך אַ יודענע, א נקבה הייסט דאָס... טרעפט זיך מיט איהר, וואָס עס טרעפט זיך מיט אַלע ווייבער, און עס קומט די גוטע צייט, וואָס מען דאַרף זיך לענען אין בעט, און עס העלפט ניט די גאַנצע בריה־שאַפט, און מען מוז שיקען נאָך דער באָבען...

צווישען אונז נערעדט, האָט ברײנדעלע אויף דעם עסק גאָר קיין צייט ניט נעהאָט. מיט עטליכע טאָג פריהער האָט זי נעהאט אַ משפט מיט אַ שכן וועגען אָ שטיקעלע ערד, וואָס איהר האָט זיך געוואָלט פערנעהמען, און זי האָט נעביך פערשפּיעלט דעם משפט. זי האָט זיך נעקאָכט, אויסגענעסען דאָס האַרץ, נע'טענה'ט, אַז דאָס שטיקיל ערד מוז זי האָבען אין לעבען, — נאָר נעה טענה, אַז די רשעים, די עדות, זאָגען עפּיס קאַפויר, ניט ווי עס בעדאַרף זיין. דערהויפּט האָט זי זיך אָבגענעסען דאָס האַרץ פון שמואל־חנה'ן, איהר מאַנ'ס אַ פּריקאַשטשיק, וועלכען זי האָט געשטעלט פאַר אַ עדות פון איהר צד. זי האָט מיט איהם געלערנט פריהער ווי און וואָס ער זאָל זאָגען, און זי האָט אויף איהם געבויט ווי אויף פיער טייז. נאָר ווי דער שוטה האָט דערהערט וועגען אַ שבועה, האָט ער, וואָס עסט איהר זאַלץ און ברויט, גענומען און נעזאָגט גלייך מיט אלע עדות, און זי האָט פערשפּיעלט דעם גאַנצען משפט, נאָך מיט בזיונות. — „האָט קיין פאַראיבעל, פאַני ברײנדעלע, האָט זיך אָבגערופען צו איהר דער סודיא. ביי מיר האָט איהר ניט געוואָנען; נאָר געהט אַהיים, אייך איז, דאַכט זיך, צייט דאָרטען געווינען..." און דער עולם האָט זיך נאָך אָנגעלאַכט...

דעם גאַנצען טאָג און דעם גאַנצען אָווענד איז ברײנדעלע אַרומגעלאָפען צו די אַדוואָקאַטען מיט פערשידענע פּריצים, געוואָרען ווי אַ קעסיל און גענומען זיך לעבער. ווער עסען, וואו טרינקען, וואָס אויסרוהען — פע, גאָר נישט! עפּיס אַ קלייניקייט, זי האָט אָנגעוואָהרען דעם משפט!...

און ביי נאַכט איז געקומען די צייט...

עס איז געקומען די באָבע, האָט זי באַלד בעמערקט, אַז עס איז עפּיס ניט ווי דער סדר איז... די באָבע נעמט ביי ברײנדעלען צו שוין אַ זיבעטע קינד, און זי קאָן זי זעהר גוט.

צום טאָג האָט זי געבוירען, נאָר ניט מיט מזל... עס איז געוואָרען ביי איהר היטץ, און צו דער נאַכט האָט זיך די היטץ געהויבען. זי האָט אין היטץ גע'טענה'ט מיט'ן שכן, גערעדט אַליץ וועגען די משפטים...

זי איז נעביך געוואָרען אַ גרויסע חולה. דער מאַן, די שוועסטער איהרע האָבען געקעהרט די וועלט, נערופען דאָקטוירים, וועלכע עס זענען

חברות, ווי ארבייטען זיי, ווי פֿערהאַלטען זיי זיך צו דער אלגעמיינער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, צו די ארבייטער אָרגאַניזאַציעס, וואָס איז זייער פּראָגראַם,— דאָס זענען דאָך אַלײן ־עכסט וויכטיגע פֿראַגען, וועלכע דאַרפֿען אינטערעסירען יעדען ציוניסט, פֿאַר וועמען דער ציוניזם איז העכער פֿאַר א מנין דוד אין קליאפּע אדער פֿאַר אַ שטאָדט אויף אַ באנקעט. פֿאַר וואָס הערען מיר ווענען דעם גאָר ניט פֿון אונזערע מורשים, וועלכע דאַרפֿען דאָך וויסען אַלץ וואָס איז נוגע דעם פֿערשפּרייטען פֿון ציוניזם צווישען אַלע טהיילען פֿון פֿאָלק, ניט נור צווישען די העכערע קלאַסען ?

איך האָב נור געהאַלטען פֿאַר איין חוב אנווייזען אויף די וויכטיגקייט פֿון דער פֿראַגע, איך גלויב, אַז יעדער איינצעלנער דאַרף זיך מיט איהר ערנסט פֿערנעהמען און טהון אַלעס מעגליכע, אַז די פֿראַגע זאָל שטעהן צווישען די וויכטיגסטע פּונקטען אויף דער אספּה. זאָל שוין דער ציוניזם אין דער אמת'ן ווערען א פֿאָלקס בעוועגונג, ניט נור דורך די קלינגענדיגע מליצות פֿון אונזערע דרשנים און רעדנער !

לא—ספּרא.

די אלגעמיינע אסיפה פֿון די ענגלישע ציוניסטען.

פֿון 82 ציוניסטישע חברות, וואָס עקסעסטירען אין גאַנץ ענגלאַנד, זענען אויף דער יאָהר־אסיפה געווען, פֿערטרעטען נור 37. דעלעגאַטען זענען געוועזען אויף דער יאָהר־אסיפה 30 און אויף דער „קאָנפֿערענץ" 60. פֿאָלגענדע שטעדט האָבען געשיקט פֿערטרעטער: לאָנדאָן 41, מאנטשעסטער 2, ליעדס 3, ליווערפּול 3, גלאזגוי 2, סוואנזע 2, ברעדפֿארד 1, עדינבורג 3 (פֿון זיי איין פֿרוי), סאנדערלאנד 1, ברינמאר 1, קארדיף 1.

די אסיפה איז אָבגעהאַלטען געוואָרען ווי תמיד אין לאָנדאָן. זי האָט געדויערט 2 טאָג.

אויפֿ'ן „יעהרליכען מיטינג" ווערען צוגעלאָזט נור די העלפֿט דעלעגאַטען פֿון די, וואָס קומען צו דער „קאָנפֿערענץ". אבגעמאַכט האָט מען, אַז צום „יעהרליכען מיטינג" זאָל מען קיין קאָרעספּאָנדענטען ניט צולאָזען, כדי זיי זאָלען ניט האָבען וואָס צו קריטיקירען; גאָר אַזוי ווי אַ פֿערטרעטער פֿון א ענגליש־יודישער צייטונג איז געקומען (ראַכט זיך פֿון „דשועס־כראָניקעל"), האָט מען שוין מיך — דעם פֿערטרעטער פֿון דער יודישער פּרעססע אויך צוגעלאָזען.

און די מורא איז ניט געוועזען אומזיסט. אויפֿ'ן „יעהרליכען מיטינג" האָט מען געלעזען דעם פּראָטאָקאָל פֿון דער פֿאָריעהריגער אַלגעמיינער אסיפה, דעם דין וחשבון איבער דער אסיפה פֿון די פֿעראייניגטע ענגלישע פֿעראיינען („פֿעדעריישען"). דאָס אַלעס, פֿערשטעהט איהר, דאַרף די וועלט ניט וויסען! און דאָס קומט פֿאָר אין ענגלאַנד, וואו די זשורנאַליסטען ווערען אומעטום צוגעלאָזען, און דאָס קומט פֿאָר אין אַ ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, בעת דער ציוניזם בערימט זיך, אַז ער טהוט אַלע זיינע אַרבייטען אָפֿען פֿאַר דער גאַנצער וועלט.

וואָס איז אבער געווען אויף דער אסיפה? קודם כל האָבען דאָס רוב גערעדט ענגליש. און אויף דער גאַנצער אסיפה איז קיין איינציגער ענגלישער יוד ניט געוועזען. אָרימע ענגלישע שפּראַכע! אַז מען בע'גנב'ט אַ מענשען, זעצט מען דערפֿאַר איין אין געפֿענגניס און אַ שפּראַכע מעג מען בע'גנב'נען? זשאַרגאָן רעדען כמעט אַלע אַזוי גוט, ווי אין א רוסיש־פּויליש שטעדטיל. פֿיעל דעלעגאַטען פֿערשטעהען ניט ענגליש און דאָך שעמען זיי זיך צו זאָגען, אַז זיי פֿערשטעהען ניט. און צו פֿערשטעהען איז טאַקי רעכט שווער, ווייל פֿיעל פֿון יענע, וואָס רעדען דאָ ענגליש, רעדען מעהר א ענגלישען־זשאַרגאָן. כמעט אין יעדען זאַטץ איז אַ גראָבער פֿעהלער, און דאָך

נור אין שטאָדט, געקלאָפּט דעפּעשען נאָך אַ פּראָפֿעסאָר... מען האָט געגעבען אַ עֵצָה, מען זאָל פֿון איהר נאָמען מְחִילָה בעטען די. מיט וועמען זי האָט זיך גע'משפּט, און די שכנים זענען געקומען און האָבען געזאָגט אין בית־המדרש פֿאַר אַ מִנְיָן יודען, אַז זיי זענען ברײנדעלען מוחל. אַ רַחְמָנוּת אויף איהרע יונגע יאָהרען, אויף איהרע קינדערליך...

נאָר די היטץ פֿלעגט נור אויף אַ פּאָר שָׁעָה אָבטרעטען, און דערנאָך קומען ווידער. ברײנדעלע האָט פֿערשטאַנען געביך, אַז עס איז שלעכט... זי האָט ניט גערעדט אַ וואָרט מיט קיינעם, נאָר זי האָט צוגערופֿען צו זיך איהרע שוועסטער, און האָט זיי געבעטען, מען זאָל אויספֿיהרען ב"י חברא־קדישא, אַז מען זאָל איהר געבען אַ אָרט נעבען איהר מוטער...

וְכֵן הָיָה. ווי ברײנדעלע איז געשטאָרבען, האָבען די שוועסטער געבעטען, מען זאָל געבען זייער ברײנדעלען אַ אָרט נעבען זייער מוטער, אויפֿ'ן אַלטען בֵּית־עוֹלָם. פּאָליציי לאָזט אפילו ניט דאָרטען מְקַבֵּר זיין, נאָר מען האָט זיך געשטעלט מיט שטאָלץ, און די משפּחה האָט אויסגעפֿיהרט. עס קאָן זיין, אַז פּאָליציי האָט געטראַכט: „נו, דאָס לעצטע מאָל האָבען אַ געשעפֿט מיט ברײנדעלען!"

אָבער אַז מען איז געקומען אויפֿ'ן אַלטען בית־עולם אויפֿזוכען דעם אָרט, האָט מען געפֿונען אַז נעבען דבוֹרה רבי קושעס, ברײנדעלעס מוטער, איז נאָר קיין אָרט ניטאָ. רבי קושע האָט דאַמאָלס דַוְקָא געוואָלט, אַז זיין פּלונית זאָל ליגען נעבען דער רביצין, נעבען דער אַלטער רביצין, און דאָרטען איז אין גאַנצען געווען איין אָרט; מִמֵּילָא איז היינט דאָרטען גאָר ניט געבליבען קיין אָרט אָט פֿאַר ברײנדעלען. דער אויבער־שַׁמָּש איז אומגעלאָפֿען אַהער און אַהין, און קיין אָרט איז ניטאָ.

אַז מען האָט דאָס געזאָגט ברײנדעלעס שוועסטער, זענען זיי געוואָרען אין כעס. אַליין געקומען צולויפֿען צו קדישא אין דער ווייבערשער שוהל און האָבען געזאָגט, אַז זיי פֿערשטעהען דעם שפּיטשיל: מען בעהאַלט דעם אָרט נעבען זייער מוטער צוליעב אַ אַנדערע; נאָר דאָס וועט ניט געהן. זיי, די שוועסטער וועלען אַליין פֿאָהרען אויפֿ'ן „פֿעלד", און וועלען זיך איבערצייגען, אויב דאָס איז אמת.

געקומען צוריק שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה: מען קאָן אָנהויבען אויסריכטען ברײנדעלען; ווארום עס איז פֿאַראַן אַ אָרט. אמת, ניט נאָר א ברייטער אָרט, אַ ביסילע ענגליך וועט אויסקומען, אָבער פֿאַראַן אַ אָרט נעבען איהר מוטער, טאַקי האַרט, אפילו שטאַרק האַרט, נעבען איהר קבר. און קדישא האָט נעביך געמוזט מַסְכִּים זיין, און געשיקט די קַבְּרָנִים צוגרייטען דעם קבר...

נאָר אַזוי ווי דער אויבער־שמש איז דאָך אויך געווען גערעכט, און דער אָרט איז דאָך פֿאָרט געווען ענג, האָט מען דעם קבר געגראָבען אַביסיל שמעהלער, א היבשע ביסיל שמעהלער, און דעם בַּר־מִינַן, אונזער ברײנדלען, — אַ נוטע בעטערין זאָל זי דאָרטען זיין, — האָט מען אַרייננעלעגט אין קבר מיט א זייט...

דאָס גאַנצע לעבען איז איהר וועניג געווען ענג, און אויך נאָכ'ן טויט...

גוט מאָרגען!

ווערט ענגליש „געהאַקט“! זעלטען וואָס איינער וואגט א יודיש וואָרט צו זאָגען.

לאָמיר בעטראַכטען דעם סדר־היום. דער ערשטער פונקט איז געוועזען: די קאָנטראָל פֿון די וויבארעס. דערביי איז בעמערקט: „זעה § 6 פֿון דער קאָנסטיטוציאָן“. מען האָט אבער די ריכטינקייט פֿון די וויבארעס גאָר ניט קאָנטראָלירט. שפּעטער אז איינער האט זיך ערלויבט עפּיס צו פֿיעל צו קריטיקירען די „פֿעדערייישען“, אזוי האָט מען אנגעהויבען שרייען, אַז מן־הסתם איז זיין מאנדאַט פֿאלש!

צווייטער פּונקט: אויסקלויבען פֿון די פּרעזידענטען א. ז. וו. האָט מען קיינעם ניט אויסגעקלויבען, נאר די „פֿעדערייישען“ אליין בעשטימט איינעם פֿאַר אַ פּרעזידענט און פֿארטינג.

3—4—5 און 6־טער פּונקט זענען געוועזען די פּראָטאקאָלען און פֿערשיעדענע חשבונות פֿון פֿערגאַנגענעם יאהר. דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען די בעקאַנטע געשיכטען! די „פֿעדערייישען“ האט טענות צו די פֿעראיינען, וואָס זיי טהוען גאָר ניט, שיקען אפילו ניט דאָס נויטהיגע געלד, און די דעלעגאַטען האָבען טענות, וואָס די פֿעדערייישען האט גאָר ניט געטהון, זי האָט פֿון די חברות דאָס געלד ניט פֿערלאַנגט און האָט אפילו אויף אריינגעשיקטע געלד קיין קבלה ניט געשיקט א. ז. וו. עס איז קיין זאַך ניט געטהון געוואָרען אויסער אַ פּאָר אָבגעהאַלטענע פּוסטע מיטינגען (גרויסע קהל־אסיפות) עס איז קיין וואונדער דערפֿאַר, וואָס יעדער איז אַזוי שטאַרק ניט צופֿ־יעדע.

איין פֿעראיין אין לאנדאן מיט אַ הויכקלינגענדען נאמען „הערצל נאָרדוי קולטור פֿעראיין“ האט יאָ עפּיס געטהון: ער האָט געעפֿענט אַ עפֿענטליכע אומזסטיגע ביבליאָטהעק. נאָ־ וועגען די מחלקות׳ן מיט דער פֿעדערייישען האָט אָבער דער פֿעראיין היינטיגעס יאָהר קיינע שקלים נישט אַריינגעטראָגען. איז איהם דער קאַסיר, וואס האָט אָבגעגעבען דעם חשבון פֿון דער פֿעדערייישען שטאַרק בעפֿאַלען. מען האָט געזעהען, אַז ער זוכט דא פּערזענליך זיך ־וקס צו זיין, האָט זיך „הערצל־נאָרדוי“ פֿעראיין ניט געקענט פֿערענטפֿערען, ווייל ער איז פּשוט ניט געוועזען פֿערט־עטען. נאר אַנדערע פֿעראיינען האָבען זיך פֿאַ־ איהם אָנגענומען און אָנגעוויזען, אַז עס איז אַ גרויסע שאַנדע, וואָס די פֿעדערייישען רודפ׳ט דעם פֿעראיין: דאָס איז דער איינציגער ציוניסטישער פֿעראיין אין לאנדאן, וועלכער האָט געגריינדעט אַ לעזע־זאַל און אַ ביבליאָטהעק. פֿערקעהרט: זיי פֿערלאַנגען, אַז מען זאָל אַזאַ מין פֿעראיין שטיצען! ווערט אַ רעש: ס׳טייטש קולטור... דאָס איז ניט אונזער זאַך...

ווייזט אָן די פֿעדערייישען, אַז זי האָט אויך עפּיס געטהון: זי האָט אַרויסגעגעבען שוין 4 נומערן פֿון דער צייטונג „ציוניסטישע קאָרעספּאָנדענץ“. הויבט זיך נאָך אָן אַ שטאַרקערע קריטיק: יעדע נומער קאָסט 10 פֿונד (100 רובל). זי ברענגט כמעט גאָר ניט איין. זי איז גאָר ניט ווערטה א. ד. ג.

גערעדט אַהער־אַהין, און ווי דער מנהג איז האט מען די אַלע חשבונות „אָנגענומען“. דער „יעהרליכער מיטינג“ האָט זיך געשלאָסען, און די „קאָנפֿערענץ“ האט זיך אָנגעהויבען. עפּיס אַ מין שפּיעל אין קאָנפֿערענצען.

ערשטער פּונקט איז דערזעלבער ווי אויבען און דורכגעפֿיהרט ווי אויבען. נאָר האָט מען אַ אַנדערען איבערגעבען דעם פֿאָרזיטץ.

דאָ הערט מען וועניגסטענס א יודיש וואָרט. די רעפֿערענטען רעדען יודיש, נאָר די וכוחים זענען ווידער אין ענגליש. דעם פּונקט „אגיטאַציאָן“ האָט מען בכלל ניט בעריה־ט „פֿון צו וועניג צייט“. די „קולטור“ האָט מען וועניגסטענס אויסגעהערט. מיסטער גאָלדבלום האָט אָבער אומזיסט געאַרבעט. מען האָט געפּאַטשט בראַוואָ ווי געוועהנליך און דערמיט געענדיגט. צו וואָס דאַרפֿען זיי די „קולטור“?

מעה־ האָט דעם עולם אינטערעסירט מיסטער מוניץ מיט זיין רעפֿעראַט איבער אָ ר ג אַ נ י ז אַ צ י אָ ן.

איבער אָרגאַניזאַציאָן? וועט זיך זיכער דער לעזער וואונדערן. שוין־זשע איז מען אין ענגלאַנד ניט אָרגאַניזירט?

ווייסט איהר: דאָ איז אַ שפּיעל אין אָ־גאַניזאַציאָן. די ערשטע יאָהרען האָבען די ענגלישע ציוניסטען זי געפֿיהרט. דערנאָך די ענגלישע מיט די אויסלענדישע יודען. האָבען די ענגלישע ניט געקענט מיט די אויסלענדער אויסקומען. זיי האָבען געוואָלט זיין די פֿיהרער און האָבען זיך בענוגענט נור מיטצוטהיילען און ניט צו פֿרעגען דעם עולם וועגען דעם, וואָס זיי טהון. האָט זיך אָנגעהויבען אַ מחלוקת, ביז אויף דער פֿאַריאָהריגער אַסיפה האָט מען כמעט אַלע ענגלישע פֿעריאַגט, אויסער נור מאנטעפֿיארע, וועלכער איז געבליבען פֿאַר אַ ציחרונג און מר. ד. העס, וועלכער האָט קיין חשק ניט געהאַט אַוועקצוגעהען...

היינטיגעס יאָהר האָבען אַלזאָ די אויסלענדער געהערשט. דער „סיר“ פֿלעגט קומען איין מאָל אין אַ יובל. וואָס דאַרף ער עס? נאָר די הערשאַפֿט פֿון די פֿרעמדע האָט דעם ציוניזם היינטיגעס יאָהר גאָר ניט געגעבען; זאָגט מען, אַז דאָס איז דערפֿאַר, ווייל עס האָבען געפֿעהלט די ענגלישע ציוניסטען.

מיסטער מוניץ ווייזט אָבער ריכטיג אָן אין זיין רעדע איבער אָרגאַניזאַציאָן, אַז דאָס יעדעסמאָליגע איבער־אָרגאַניזירען פֿון קאָפּ וועט גאָר ניט העלפֿען. די הכרות — זענען קיין חברות ניט. עס זענען דאָ מיטגליעדער, וואָס ווייסען ניט אפילו צו וועלכע חברה זיי געהערען. דאָס רוב „אָרגאַניזירטע“ ציוניסטען צאהלט ניט קיין שקלים. איינצעלנע אַרבייטער זענען אין פֿיעל קאָמיטעטען און דעריבער קענען זיי גאָר נישט אויפֿטהון. דאָס פֿאָלק ווערט ניט אַריינגעצויגען אין דער אַרבייט. מיר בעקומען ניט קיין נייע מענשען אין די קאָמיטעטען. אויפ׳ן פּאַפּיער האָבען מיר פֿיעל פֿעראיינען, און אין אמת׳ן גאָר וועניג א.ז.וו. קורץ א אַלט ליעדיל, וועלכעס מיר האָבען שוין געהערט פֿיעל מאָל זינגען, און יעדעס מאָל איז עס אַלץ טרויעריגער.

מיסטער מוניץ מיט מיסטער גאָלדבלום האָבען אויסגעאַרבייט אַ נייעס פּראָיעקט פֿאַר די ארגאַניזאציאָן, וועלכעס איז אין אַסך פּרטים גלייך צו דער ארגאַניזאציע פֿון דייטשלאַנד און עסטרייך.

דאָס פּראָיעקט האָט מען אויסגעהערט און ווי עס פּאַסט פֿאַר אַ קאָנגרעס איבערגעגעבען אַ קאָמיסיאָן, וועלכע וועט זיך דאַרפֿען דערמיט בעשעפֿטיגען.

אינטערעסאַנט איז אויך דער פֿאַקט, וועלכען די אסיפה האָט אויפֿגעדעקט: די מיטגליעדער פֿון אקציאָנס־קאָמיטעט פֿאַר ענגלאַנד מישען זיך בכלל ניט אין דער ציוניסטישער ארגאַניזאַציאָן. ניט זיי, ניט אַנדערע ווייסען, צו וועלכען צוועק זיי ווערען גערעכענט פֿאַר חברים פֿון אַקציאַנס־קאָמיטעט.

די ענגלישע חברים פֿון אַקציאַנס־קאָמיטעט האָט מען אויסגעקליבען אויף דעם קאָנגרעס אין באזעל. די ציוניסטען אין ענגלאַנד האָבען אָבער אַנדערע מענשען בעשטימט. נור איינער דענקט און דער אַנדערער לענקט“.

מיט מיין בעריכט בין איך פֿערטיג. ווילט איהר וויסען קורץ, וואָס האט די אסיפה אויפֿגעטהון? האָט איהרע אַ תשובה: פֿיעלע דעלעגאטען ווייסען עס ניט, ווייל זיי האָבען קיין ענגליש ניט פֿערשטאַנען.

די דאָזיגע אסיפה ווייזט אונז אז די ענגלישע־ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן שטעהט נאָך ביים אָנהויב. זי הייבט ערשט אָן אָנטהון די קינדער־שיכליך. טרויריג איז צו הערען אזא משפט, דען מיר אין „מזרח" זענען געוועהנט צו קוקען אויף „מערב" מיט האָפֿנונג, אז זיי, די מערב־יודען וועלען אונז דיענען פֿאר א ביישפיעל אין דיסציפלין, אָרגאַניזאציאָן א.ד.ג. און וואָס זעהען מיר? אויך אין דער דאָזיגער הינזיכט מעגען זיי קומען צו אונז זיך לערנען.

דער לעצטער פונקט און דער וויכטיגסטער פֿאר די וואָס האָבען שטאַרק חשק געהאט אויסגעקליבען צו ווערען זענען געוועזען די וואַהלען, און הערט אַ נייעס: מען האָט וויעדער אויסגעקליבען נעבען די אויסלענדער אויך די ענגלישע ציוניסטען ווי מר. קאָוועָן, זאנגוויל, גאסטער, סיר מאָנטעפֿיאָרע איז צום צווייטען מאָל געוואָרען פרעזי־דענט פֿון פֿעדריישען, ווען אויך נאָך די תקנות דאַרף קיין פרעזידענט איין יאָהר נאָכ'ן אנדערן ניט ווערען אויסגעקליבען. — פֿון די אלע ענגלישע איז קיין איינציגער ניט געוועזען אויף דער אסיפֿה.

לאנדאָן. י. וואָרטסמאַן.

דער באלאנס פֿון יק"א

פֿאר דאָס יאָהר 1901 *).

הוצאות פֿון פֿערוואַלטונג אין בוענאס		פענס. שיל. פונט.
איירעס		13,559---12—6
אויסגאבען אויף אַרגענטינישע קאָלאָניען, אויסער אויף פֿערוואַלטונג		46,834 — 11—0
צוזאמען . . .		Ł 60,394 — 3—6
אונטערשטיצונג יעהרליכע און אַנדערע:		
די פֿעראייניגטע שטאַאַטען		8,182— 2—0
דייטשלאַנד		1,000--10—0
עסטרייך		249—10—0
פאריזער אָריענטאַלישע		
שולע	2,772— 5—0	
קאָמיטע פֿיר		
סטודענטען	396— 0—0	3,168— 5—0
פּאַלעסטינאַ:		
יאַפֿאַ	3,168 — 6—0	
אַרבייטס־שולע		
ירושלים	1,188 -- 2—0	
שולע פֿאַר לייסעם	158— 8—0	
בן יהודה ??	11—17—0	4,526—13—0
טונים		2,376— 4—0
פערסיען		1,861— 8—0
רומענישע שולען		3,335—16—0
רוסישע שולען		21,878—10—0
צוזאָמען . . .		Ł 46,578—18—0
נדבות איין מאָל געגעבען:		
קליין־אַזיען		2,525—19—0
ענגלאַנד:		
באָרד אָוו גואַרדיענס	1,800— 0 - 0	
חברה צום שוץ פֿון פֿרויען און מיידליך	1,200 - 0--0	3,000— 0—0
עסטרייך		1,599— 2—0
קאנאדא		2,870— 6—0
פּאַלעסטינאַ		1,230 19—0
פאריז		8,144— 8—0
רומעניען		29,146—11—3
רוסלאַנד		1,224— 5—0
שווייץ		81--- 8—0
		49,822—18—3
דערפֿון אראָב אויסגעצאָהלט פֿון אַמעריקא		76— 8—0
צוזאַמען . . .		Ł 49,746—10—3
אויסגעליהען		
וואָהנונגען פֿיר אַרבייטער אין ווילנא		30,416— 9—0
דייטשער איזראַעליטישער בונד		7,389— 3—0
טליתים־פֿאַבריקען אין דובראוונא		34,077—19—0
איינציגע פֿערמער אין די פֿער־איינגטע שטאַטען		18,545 - 7—6
דיטאָ אַגריקולטורעלע הילף		4,369—13—0
פּאַלעסטינאַ	6,267—12—6	
ציפערן	2,010 — 2—0	
בעסאַראַביען	7,111—12—0	
גאַליציען	1,894— 9—0	
קאַנאדא	2,472— 7—0	
רוסלאַנד	6,295—18—0	
רומעניען	1,742—18—0	
אנאטאליען	1,527—11—0	
קליין־אַזיען	11,853— 4—6	
פֿערשיעדענע הוצאות	542— 2—0	
צוזאמען . .	41,718— 6—0	

*) דער דאָזיגער באַלאַנס איז צושיקט געוואָרען נור די מיטגליעדער פֿון קאָמיטעט „גאַנץ שטרענג פריוואַט". אונזער קאָרעספּאָנדענט האָט אונז צוגעשיקט דעם באַלאַנס, וועלכער ווערט געהאַלטען בסוד פון פובליקום. פֿון דעם חשבון זעהען מ'ר ארויס, ווי די הנהגה פֿון יק"א צוואַרפֿט אויף אַלע זייטען הונדער־טער טויזענדער, בעת פֿאר אֶרץ־ישראל גיט זי נור געצעהלטע גראָשענס. די איינצעלנע אפוטרופסים פֿון יק"א ווילען זיך ניט רעכענען מיט'ן פֿאָלק און מיט זיינע פֿערלאַנגען, און אנשטאַט צו פֿערווענדען די גרויסע קאָפּיטאַלען אויף א גרויסען ציעל, ווי דאָס פֿאלק פֿערלאנגט, גיט זי אוים דאָס געלד אויף נדבות, ערציהט שנאָרערס אדער פֿערנעמט זיך מיט טויזענדער קליינע עסקים'ליך.

די רעד.

ארַאבּרעכענען וואָס איז פֿריהער בעשטימט געוועזן און אַריין אין פֿאָריגע רעכענונגען		7558— 8 0	
		34,159—18—0	
			Ł 128,958— 9—6
פֿערשיעדענע הוצאות :			
געזעץ־קאָסטען		5,732—14—3	
געהאַלט אין פאריז	3,507—12—0		
דיטא ספעציאַל געשענק	1,067— 5—0		
געהאלט אין פאלעסטינא. אגענטור ??	1 413 -10—9		
דיטא אין וויען	492—15—0		
אנדערע הוצאות	2,549— 9—6		
		9,030—12—3	
פעטערבורגער אַגענטור		3,184— 3—0	
			Ł 17,947 -9—6
לאַנד געקויפֿט אין אַרגענטינא אויף בעזעטצען רוסישע און רומענישע יודען		87,188—15—6	
אייגענטהום געקויפֿט אין גאַליציען צום זעלבען צוועק		24,086—15—0	
צוזאַמען . . .			Ł 111,275—10—6
פֿערשיעדענע קליינע הוצאות			,654—15—9
דער סך־הכל פֿון אלע הוצאות			Ł 415,555—17—0
הכנסה, גענומען פֿון פּראָצענט			Ł 361.069 — 0—10
גענומען פֿון קאַפּיטאַל			Ł 54,486—16— 2
			Ł 415,555—17— 0

ניויארקער בריעף.

(ר׳ יענקעלע חריף׳ס טוידט. — די לויה. — די בלוטיגע מהומה).

ר׳ יענקעלע חריף, דער פֿריהערדיגער שטאָדט מגיד פֿון ווילנא איז דיענסטאָג כ״ה תמוז געשטאָרבען אין ניויאָרק, וואו ער איז געווען זייט 1888 דער רב הכולל. אין אָנהויב איז ער געווען אין ניו־יאָרק זעהר שטאַרק אָנגענומען, אין די לעצטע יאָהרען אָבער האָט ער פֿון זיין לעבען וועניג וואָס נחת געהאָט. באַלד ביי זיי׳ן קומען אין ניו־יאָרק האָבען זיך אָנגעהויבען מחלוקות צווישען די פֿערשיעדענע בתי מדרשים, וואָס האָבען איהם געוואָלט פֿערחאַפּען פֿאַר זיך אַליין, איטליכע שול, וואָס ווערט אויסגעהאַלטען פֿון רוסישע יודען, וועלכע זענען געקומען פֿון איין גובערניע, האָט געוואָלט האָבען דעם כבוד צו האַלטען ר׳ יענקעלע חריף פֿאַר איהר רב, איהם צו פֿערנעמען פֿאַר זיך אַליין. מקבל פנים געווען האָט מען איהם אין ניויאָרק אויפֿ׳ן שענסטען אופן. אַ סך קהל׳ס לייט זענען געפֿאָהרען אקעגען דעם שיף, אויף וועלכען ער האָט געדאַרפֿט אָנקומען, ער איז אָנגעקומען מיט׳ן שיף אין האָבאָקען שבת, בעלייט פֿון די פֿאָרשטעהער פֿון אלע ניו־יאָרקער קהלות, וועלכע זענען געפֿאָהרען מיט איהם פֿון ווילנא אָן. ר׳ יענקעלע חריף האָט נאַטירליך ניט פֿערלאָזען די שיף אים שבת, דערפֿאַר האָבען אָבער די גרעסטע בעלי הבתים פֿון ניויאָרק געוואַרט אויף איהם דעם גאַנצען שבת אין האָבאָקען, שבת צו נאַכט איז אין אַ גרויסען האָטעל געווען דאָס ריכטיגע קבלת פנים און אויף מאָרגען זונטאָג, האָט מען איהם מיט גרויס כבוד ערקלערט פֿאַר דעם רב הכולל פֿון גאַנץ ניויאָרק. אלע האָבען פֿון איהם ערוואַרטעט גדלות, מען האָט געהאָפּט אַז ער וועט שטאַרקען די אמונה ביי דעם יודישען המון און וועט קרעפֿטיגען די יודישקייט, וואָס צופֿאַלט זיך אין אַזאַ געוואַלטיגען כרך מיט איטליכען טאָג.

ר׳ יענקעלע חריף האָט אָבגעלעבט 62 יאָהר. ער איז געבוירען געוואָרען אין טאַווריג, קאָוונער גובערניע, און איז דער זוהן פֿון ר׳ דוב בער יאָזעף, ר׳ יעקב יוסף האָט לענגערע צייט געלערנט אין וואָלאָזשין, און שוין יונגערהייט האָט ער געקראָגען אויף זיך דעם נאָמען ״חריף״, ער איז געוואָרען אַ נאָהענטער פֿריינד פֿון דעם גאון ר׳ ישראל סאַלאַנטער און אַ שטאַרקער מקורב פֿון ר׳ הירש ליב, דערנאָך ווי ער האָט פֿון זיי ביידען געקראָגען סמיכות איז ער געוואָרען אַ רב אין ווילאָן. נאָך ווילאָן האָט ער בעקליידט די רבנות פֿון יורבורג און זשאַגאָר. און שפּעטער, בשעת ווילנא, ירושלים פֿון ליטאָ, האָט בעדאַרפֿט אַ שטאָדט מגיד האָט זי קיין בעסערען ווי ר׳ יענקעלע חריף פֿאַר זיך ניט געפֿונען, אין ווילנא האָט ער געשפּיעלט אַ גרויסע ראָלע, זיין איינפֿלוס אויפֿ׳ן המון איז געווען זעהר אַ שטאַרקער און זיין אָנזעהן איז געווען גרויס אי ביי יודען, אי ביי דער רעגירונג.

די ערשטע צייט איז דער נאָמען פֿון רב הכולל געווען אין ניו־יאָרק הייליג. באַלד אָבער האָבען זיך געפֿונען צדדים, וואָס האָבען אָנגעמאַכט מחלוקות און פּרוד הלבבות. דער צוועק, צוליעב וועלכען מען האָט דאָ אַראָבגעבראַכט ר׳ יעקב יוסף׳ן, האָט אויסגעלאָשען די קדושה, און צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען האָט ער דערפֿיהלט דעם טעם פֿון שמוציגע מאוס׳ע רכילות, בשעת מען האָט זיין נאָמען געטהון שמוצען אין די יודישע בלעטער, דאָס האָט איהם זעהר צוגעדריקט און מקצר געווען די טעג. אין די לעצטע יאָהרען איז ער געלעגען פּאַראַליזירט, פֿערלאָזען און כמעט פֿון אַלעמען פֿערגעסען.

נאָר די שטילקייט אַרום דעם אונגליקליכען פּאַראַליזירטען האָט פּלוצים אויפֿגעהערט, ווי באַלד ער האָט זיין נשמה אויסגעהויכט. אין די בתי מדרשים זענען אַרויס מחלוקות וועגען דעם פּלאַץ, וואו מען זאָל מקבר זיין אַזאַ גרויסען מענשען. עטליכע בתי מדרשים האָבען זייערע אייגענע בית עלמן׳ס און מען האָט זיך געדונגען און געאַמפּערט, אויף וועמענ׳ס קרקע מען זאָל לעגען ר׳ יענקעלע חריף. מען האָט זיך אויסגעשטיגען איינער דעם אַנדערען; איין שול האָט אָנגעבאָטען 1500 דאָלאַר פֿאַר דער אלמנה, אַ אַנדערע 1000 דאָלאַר און 10 דאָלאַר אַ חודש כל זמן זי וועט לעבען. אַ דריטע 15 דאָלאַר אַ וואָך. עס איז געקומען צו אַ דין תורה און מען האָט געפּסק׳ט פֿאַר די לעצטע שול!... וואָס איז זיך מחיב צו געבען 15 דאָלאַר אַ וואָך.

שטיל איז געווען אין הדר פֿון אונגליקליכען קראַנקען אין די לעצטע יאָהר, אָבער גרויס, מאוים׳דיג גרויס זענען געווען די הכנות צו דער לויה און די לויה אַליין. שוין דיענסטאג ביי נאכט זענען געווען הספדים אין אלע בתי מדרשים פֿון ניויאָרק. אַלע חברות, פֿעראיינינגונגען האָבען אַרויסגעשיקט זייערע פֿאָרשטעהער אַלס מתעסקים ביי דער לויה. אַזעלכע מתעסקים זענען געווען היבשע עטליכע הונדערט, איבער זיי זענען געשטאַנען 7 מענשען פֿון די גרעסטע שטאָדט פֿיהרער און האָבען געזעהן, אַז די לויה זאָל צוגעהן מיט אַ סדר, אַלע בתי מדרשים, פֿאַר

וועלכע מען האט פארביי געטראגען דעם בר מינן, זענען געווען אפען, מיט אנגעצונדענע ליכט און לאמפען, דעם ארון האבען געטראגען 60 רבנים, און אלע פארשטעהער פון די בתי מדרשים האבען זיך אבגעגעבען מיט דער טהרה פון דעם גרויסען מת. פאראויס זענען געגאנגען די קינדער פון תלמוד תורה און אנדערע חדרים מיט זייערע לעהרער׳ס און האבען געזונגען „צדק לפניו יהלך“, דערנאך האט מען געטראגען דעם ארון, צו וועלכען עס האבען זיך געריסען טויזענדער יודען מיט א יאמער און א געוויין, בעטענדיג ביי׳ן רב הכולל צום לעצטען מאל א מחילה אויף די זינד, א המון פון א ערך 50 טויזענד יודען זענען נאכגעגאנגען דער לויה. א סך געשעפטען זענען געווען צוגעהאקט אויף די טהירען און מאסען ארבייטער האבען פערלאזען זייערע קראמען און ווארשטאטען צו געהן נאך דער לויה.

נאך די מאסען פוסגעהער האבען זיך געצויגען א ערך פיער ביז פינף הונדערט קארעטען. אזא גראסארטיגע לויה האט נאך קיין יוד אין אמעריקא ניט געהאט, און די אמעריקאנישע בלעטער שרייבען, אז ביים טויט פון גרויסען ביסקופ קאחנאן איז געווען ניט דער ערך וועניגער טרויער און אמת׳ע טרעהרען, ווי ביי דער לויה פון א ארימען, אבער א גרויסען יודישען רב.

די גרויסע לויה אבער האט זיך געענדיגט מיט א שרעקליכען אונגליק. אין דער צייט בשעת די צעהנדליגער טויזענדער יודען האבען רוהיג און געלאסען מיט טרויריגע פנים׳ער זיך געצויגען נאכ׳ן ארון, האבען פון די פענסטער פון א גרויסער מאשינען פאבריק זיך גענומען שיטען פערפוילטע אפעלזינעס, שטיינער, העלצער און שטיקער אייזען אויף די קעפ פון פערטרויערטען המון. דאס איז געקומען אזוי פלוצים, אז דעם המון האט באלד גאר ניט געקענט איינפאלען, אז דאס האבען אנטיסעמיטען געטהון, כדי צו בעגבל׳ן א יודישע לויה. דער געדאנקען, אז מען זאל וועלען בעליידיגען א פאלק, בשעת עס בעגלייט זיינעם א הייליגען בר־מינן, איז געווען אזוי ווילד, אז עס האט גאר קיינעם ניט געקענט איינפאלען אין קאפ. דער המון האט געמיינט, אז א ערדציטערניש האט זיך בעוויזען און האט גענומען זיך ווארפען פון פלאץ אהן א סדר, אהן רעכענונג, ווי שדים וואלטען איהם געיאגט. מען האט פרויען און קינדער צוטרעטען מיט די פיס. אויך מאנסבילען זענען פון קוועטשענס געפאלען אין חלשות. ווי באלד אבער מען האט בעמערקט, אז די שטיינער קומען פון דער פאבריק, וואו עס שטעהען קריסטליכע ארבייטער ביי די פענסטער און שפעטען און לאכען פון דער מהומה. האט א טהייל פון המון זיך א לאז געטהון צו דער פאבריק און האט אנגעהויבען איינווארפען די שויבען און שליידערען מיט שטיינער אויף די ארבייטער. „ממית׳ט זיי! ממית׳ט זיי!“ האט געשריען די יודישע בעליידיגטע מאסע און האט ארומגערינגעלט די פאבריק ניט ארויסצולאזען די באנדיטען אהן א שטראף. פון דער פאבריק האט מען ארויסגעלאזען פומפעס מיט קאלטע און הייסע וואסער. פאליציע איז געקומען מיט זייערע שטעקענס, און עס האט זיך אנגעהויבען א שרעקליכע מהומה. לויט די צייטונגען נאך, זענען געווען אויף ביידע זייטען ביז 150 פערוואונדעטע, און איינינע וואס זענען געבליבען אויפ׳ן ארט, — א קינד מיט א צושמעטערטען שארבען, עטליכע פרויען, וואס מען האט כמעט צוטרעטען מיט די פיס.

די טרויעריגע פריעדליכע לויה האט זיך פערוואנדעלט אין א בלוטיגע מהומה, צוליעב די אנטיסעמיטישע ווייסע חברה׳ניקעס, וואס האבען אפילו קיין אבשיי ניט פאר א יודישען אומעט. פאר א יודישע לויה. די יודישע מאסע איז שטארק איפגערעגט און וויל נעהמען א נקמה אן די רוצחים פון זייערע קינדער און פרויען. זי איז צוקאכט אויף די פאליציע, וואס האט זיך אריינגעמישט נור לרעה און האט זיך נאך אנגענומען פאר די באנדיטען, און געווען מיט זיי יד־אחת. די אונגליקליכע לויה האט זיך געענדיגט דערמיט, וואס אין דעמזעלבען אווענד האבען זיך צונויפגעקליבען טויזענדער יודען אויף מיטינגען צו פראטעסטירען קעגען די רוצחישע שטיק פון דער בעקאנטער פאבריק און קעגען די פאליציע, וואס האט געשפיעלט דערביי א מיאוס׳ע ראליע. די ניויארקער יודישע מאסען זענען שוין ניט אזוי דערשלאגען ביי זיך און זיי וועלען ניט רוהען, ביז זיי וועלען ברייגען דערצו, דאס די אנטיסעמיטען וועלען קריגען א ביטערען פסק.

דאס אונגליק אבער, וואס עס האט געטראפען ביי דער לויה, בעווייזט, ווי לעבענדיג עס איז דער אנטיסעמיטיזם אין ניויארק, און וואס פאר א שרעקליכע אופנים ער קען אמאל אננעהמען.

מיט׳ן אבשטארבען פון ר׳ יעקב חריף וועט זיך איצט אנהויבען אין ניויארק א נייע סדרה, דאס אויסקלויבען פון א נייעם רב הכולל, און אזעלכע אויסקלויבעניש געהען ניט אוועק אהן מחלוקת.

נ ת ן ש פ י ע ג ע ל.

יודי׳שע שטעדט און שטעדטליך.

היינט וועט געהן גאר א נייע סדרה.

די פ א ס ט איז צו קליין, וועניג נייעס!

די קארעספאנדענטען, ווי עס זעהט אויס, זענען זיך צולאפען: ווער אויף פרישע לופט, ווער אין בעדער, ווער קיין אמעריקא, ווער קיין טראנסוואל...

נאר שרעקט אייך נישט, עס איז נישט קיין „בכיה לדורות“... פון „פרישע לופט“ און בעדער קומט דאס רוב צוריק, און אפילו די, וואס זענען געפאהרען קיין ט ר א נ ס ו ו א ל, וועלען אויך, אם ירצה השם, צוריק קומען! עס ווייזט זיך אויס, אז ענגלאנד, וואס האט געשלאגען די בורען, ווייל זיי זענען זיך שלעכט בעגאנגען מיט פ ר ע מ ד ע און נישט אויף דער רגע צוגעלאזט צום קרעפיל, אז דאסזעלבע ליבער־אלע־ענגלאנד האט, נאכ׳ן איינגעהמען טראנסוואל, די גרעניצען פערשלאסען, און לאזט קיין פרעמדע נאר לחלוטין נישט אריין!...

און די אמעריקאנער וועלען אויך ניט פעהלען; איבער דער וואך וועלען, מיט גאטס הילף, אויף זייער ארט אויפוואקסען נייע, שפאנעלנייע קארעספאנדענטען! און — „נייע פינגעל – נייע ליעדער“ — זיי וועלען אפשר בעריהרען נייע זייטען פון יודישען לעבען און נישט שטאפען אייך אלץ מיט סאמע אלט־ווארג: מיט קאראבקע, כלי־קודש, חברה׳ליך... סיי־ווי־סיי — שרייבען וועט מען; אויב „שרייבען“ איז נאך קיין געשעפט נישט, א יצר־הרע איז עס!

און א י ך, פון מ י י ן צד, זאג אייך צו מויערען דורכצוברעכען און שטעדט און שטעדטליך זאלען זיין!

דערווייל אבער וועלען מיר זיך פערנעהמען מיט די הכחשות, וואס זענען איינגעפלאסען, זייט איך האב מיך ביי אייך פאר א „כיהן“ נעשטעלט! מיט די האלבע און גאנצע פראטעסטען, וואס איך האב איבער דער קורצער צייט בעקומען.

און איך טהו עס גאנץ גערנוויליג.

איך האב אייך קיינמאל נישט ערב געווען פאר׳ן מאטעריאל, פון וועלכען איך בוי די „שטעדט און שטעדטליך“... נישט מיין מאטעריאל; האט מען מ י ך גענארט, האב איך א י י ך גענארט!

און וועט זיך אויסווייזען, אז איך אַ ל י י ן בין אַריינגעפֿאַלען, איז אויך, חס־ושלום, קיין אומגליק; וועל איך אויף־דער־שטעל חרטה קריגען, קלאַפּען זיך אין האַ־צען אַריין עַל חֵטְא: חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי און — וועל ווייטער שרייבען!... וועט זיין "אֶחְטָא וְאָשׁוּב" אַ דְאָגָה איך האָב!

און בְּטֶבַע בין איך גאָר נישט קיין "פִּיוּט־שֶׁהִגִּיד־שרייבער", איך בין קיינמאָל קיין עֶבֶד־כְּנַעֲנִי נישט צו דעם, וואָס איך האָב געזאָגט, געשריבען און אַפילו געדרוקט!

איך בין אַפילו מוֹדֶה עַל הָאֱמֶת — אַז איך בין די פֿ ע ס ט ע שרייבער נישט מקנא!

און ווייסט איהר פֿאַר וואָס איך בין זיי נישט מקנא? ווייל דאָס פֿ ע ס ט ק י י ט איז נישט פֿון א י נ ע ו ו ע נ י ג, נישט די נ ש מ ה איז ביי זיי פֿ ע ס ט... גאָר פֿערקעהרט: דאָס זענען ס'מעהרסט ו ו י י כ ע און דערצו נאָך אַזוינע ש ו ו אַ כ ע מענשען, אַז זיי קענען די פּאַרע, וואָס זיי לאָזען אַרויס פֿון אייגענעם מויל, פֿון זיך נישט אַוועקבלאָזען!... די פּאַרע האַלט זיך אַרום זיי, זי קלעבט זיך צו זיי צו, זי ווערט פֿערגליווערט, פֿע־האַרטיווט, פֿערשטיינערט אויף זייערע פּנים'ער, און דער שרייבער זעהט דעריבער אויס ווי אַ נ ע ה ע נ ד י ג ע מצבה! גלייך מען וואָלט איהם אַבגע'טובל'ט אין אַ קאַרלסבאַדער הייסען שטרודעל! דעם קאָפּ נישט איבערצודרעהען! — —

און דערפֿון טאַקי האַלט איך נישט! קוים ווייס איך, אַז איך בין קיין שכּור נישט, בין איך נישט מחוייב צו ווייזען אַ קונץ, אַז איך געה שטענדיג אויף איין ברעט! אונזערע ליטעראַרישע אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן זענען אפשר שען, נאָר זיי וואַקסען נישט, בליהען נישט, און אַ בלייך מיט זיינע זינזאַנען געפֿעלט מיר פֿאַרט בעסער...

און אַז איך בין שוין אַראָב אַיִן אַ זייט און רעד וועגען די, וואָס איך בין נישט מקנא, מוז איך אייך שוין זאָגען, וועמען איך פֿלעג אַמאָל י אַ מקנא זיין — די פֿיין־שרייבער!

איך פֿלעג מיר זאָגען: רבונו של עולם, די וועלט דאַרף פּערפֿומים צום לייב, צו די האָהר... און די וועלט (אויסער דאָס ביסיל קַבְּצָנִים) דאַרף לעדער אויך אויף שיך, שטיוועל און האַנדשוה... פֿאַר וואָס זענען מיינע חברים פּערפֿומים־מאַכער און איך דוקא אַ גערבער, און מוז בייצען און שניידען דאָס פֿעל פֿון אַלערליי חיות ובהמות?

פֿאַר וואָס האָט מען מיר נעגעבען אין דער האַנד אַריין אַ בעזעם פֿאַר אַ פּענזעל, און נעשטעלט מיר אַ שאַף סמאַלע במקום פֿאַרב און נעהייסען — שמירען!

און וואָס מעהר איך שמיר, פֿינסטערער ווערט מיר פֿאַר די אויגען, וואָרום די, וואָס איך שמיר, — קָהָלִים־לייט, בעלי־בתים, יְחִידֵי־סגולה, גבאים, כּלי־קודש — די אַלע קומען אַרויס ווי די קוימען־קעהרער, ווי די מַלְאֲכֵי־חַבָּלָה!

צי וואָלט איך נישט געקענט — פֿלעג איך מיך קלאָגען — א ו י ך זיין אַ פֿיין־שרייבער און טונקען אַ רויזענשטענגעלע אין רויזענאייל און גלעטען די בעקליך ביי די כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל!

דאָס אַליץ אָבער איז געוועזען אַמאָל...

ה י י נ ט זאָג איך: גם זו לְטוֹבָה!

פֿיינשרייבער בעקומען קיין הכחשות, קיין פּראָטעסטען נישט... זיי רינגלען אַרום סאַמע חינעוישע פֿיגורליך, וואָס שאָקלען מיט אַ פֿערגליווערטען זיסען שמייכיל די שפּילקע־קעפּליך: יאָ, יאָ! (אויף לשון־קודש: חֵן, חֵן!) און קיין איינציגער פֿון די פֿיין־שרייבער וואָלט היינט אויף מיין אָרט קיין שטעדט און שטעדטליך נישט געהאַט...

און אַצונד, אַז איך האָב מיר שוין אַביסיל אָבגערעדט פֿון האַרץ, וועלען מיר זיך נעהמען צו די הכחשות!

און פֿריהער פֿאַר אַלעם מוז איך מיר קלאַפּען אין האַרץ אַריין עַל חֵטְא שֶׁחָטָאתִי כְּנֶגֶד הגעאָגראַפֿיע...

לויט מען שרייבט מיר, האָב איך עוֹבר געווען אויף "לא תוסיף" מיט "לא תִגְרַע", איך האָב זי געשלאָגען, די געאָגראַפֿיע, מיט "חָסֵיר" וְ"יָתֵיר"; עטליכע שטעדט און שטעדטליך האָב איך איבערגעוואָרפֿען פֿון זייער גובערניע אין פֿרעמדע גובערניעס אַריין. עפּיס אַ קריי־ווינקיל האָב איך מיט איין שטראָך מיט דער פֿעדער נעזאָלט איבערטראָגען ת"ק מַאוֹת פַּרְסָא...

עס קען זיין, אַז שולדיג איז דער בהוּר הזעצער, וואָס קראַצט מיך שטענדיג אין דער זיבענטער ריפּ מיט זיינע גרייזען...

עס קען זיין, אַז שולדיג זענען די קאָרעספּאָנדענטען (בפֿרט די יונגע, וואָס שרייבען נאָך אויף געווירעט פּאַפּיר), וואָס נוצען ס'רוֹב פּאַפּיר גרינס, טינט ווייסע, און שרייבען פּערציקט, מלאכים־כּתב, שבועות־רייזעליך...

און אפשר בין איך אַליין שולדיג, וואָרום באמת — איך קען קיין געאָגראַפֿיע נישט, און דעריבער טאַקי, זאָג איך קיינמאָל קיין עצה נישט, וואו אַהין מען זאָל פֿאַהרען... טהייל ערטער, מיין איך, אַז זיי זענען אין טיעף רומעניען און זיי ליגען גאָר אין דער "טשערטא" וּבִדְמוּמָה... סיי־ווי־סיי, איך נעם די זינד אויף מיר: חטאתי, עויתי, פשעתי...

עס איז מיר נור אַ וואונדער אויף די פּראָטעסטאַנטען — כּדאי אויף דעם פּאָסט־מאַרקען צו לעגען?... איך הויב אָן חושד צו זיין, אַז אָדער עס זענען גלאַט פֿאַנאַטיקער און וואָלטען זיך געלאָזט שניידען, פֿאַר וואָס עס איז פֿאַר איין אמת, אָדער — די פּאָסט־מאַרקען זענען ג ע ז ו ו אַ ש ע נ ע...

דורכגעהענדיג, האָב איך אַמאָל דערמאָנט דווינסק (די גובערניע וועל איך שוין נישט זאָגען). כּלְאַחַר יָד האָב איך אָנגעריהרט די דווינסקער בעל־בתּי'שע טעכטער. איך האָב דערצעהלט, אַז דווינסקער בעל־בתּי'שע טעכטער האָבען זיך פֿאַר'ן לעצטען פּסח געשטעלט לשם־שמים צום פּאַדריאַד און האָבען געבאַקען מצות פֿאַר אָרימע לייט.

און איך בין אַריינגעפֿאַלען!

צום פּאַדריאַד האָבען זיך גאָר געשטעלט אָרימע פֿאַבריק־מיידליך! דאָס האָבען ז י י, די אָרימע מיידליך, נאָך 14 צי 16 שעה אַרבייט אין פֿאַבריק, געשטעלט זיך אויף גאַנצע נעכט צו דער אָרימער מצה...

אַז דער אומגליקליכער נומער "יוד", וואו די מעשה איז געשטאַנען, איז געקומען קיין דווינסק, איז געוואָרען אַ רעש, אַ מהומה! "גאַנץ דווינסק — האָט מען געשריבען — קאָכט! קללות הענגען אין דער לופֿט. ס'טייטש, אַזוינס אויסטראַכטען אויף יודי'שע בעל־בתּי'שע טעכטער!"

מילא — כּל־זמן דווינסק האָט געקאָכט, האָב איך געשוויגען. מיט בייזען פֿיהרט מען ביי מיר נישט אויס! נאָר היינט, אַז דווינסק האָט זיך, ווי דאָס גיהנום איבער שבת, אָבגעקיהלט, טהו איך איהר צוליעב.

איך בין מודה ומתודה, אז איך האב א טעות געהאט. אז די העכערע דווינסקער טעכטער האבן צו פיעל געשמאק, צו ווייסע אדער ראזיגע הענד, ווי אויך צו פיעל נדן — זיי זאלען זיך שטעלען צו א „מיירע"...

איך קלאפ מיר ווייטער אין הארץ אריין: חטאתי, עויתי, פשעתי!

מיט די פאבריק־מיידליך וועל איך מיך ערגיץ אנדערש, צי אין אנדערט מאל אברעכענען!

ווארום באמת — ארבייט איז טאקי הייליג, אזוי זאגט קהל־און־רב און דאס גאנצע פעקיל־בעלי־בתים, און נישט דוקא דווינסקער, אבער 14 צי 16 שעה איז לכל הדעות נענוג...

אצונד געהט א גראבע הכחשה, איין הכחשה בעל־פה...

ביי מיר אין שטוב איין הכחשה!

עטליכע וואכען צוריק, אין א שענעם העלען פריה־מארגען (א סך ראמאנען הויבען זיך אזוי אן אויפ'ן פאפיר, באמת איז די לבנה מעהר בר־מזל דערצו) הכלל — צו מארגענס עטליכע וואכען צוריק קומט צו מיר אריין א הויכגעוואקסענער יונגער־מאן אין א גאליציש קאפעליושיל — פערשטעהט איך שוין א כלי־קודש.

און א שען שטיקיל כלי־קודש. א ה ו י כ ע ר יונגער־מאן, א געוואשענער. דאס בערדיל פערקעמט, א קאפאטע — קיין־מעשה־נישט, ריין, אפילו אביסיל עלעגאנט. א פאר אויגען גאר נישט קיין נארישע! אביסיל קאלטליך, אביסיל דורכבוירענדיג, אביסיל אומרוהיג, נאר קלוג!... דאס איז א מענש — טראכט איך — וואס האלט זיך נישט פאר מחויב צו קוקען נור זיך און יענעם אויף די פיס, ער קוקט אמאל אפשר אין הימעל אריין אויך!

איין האנד האלט ער ביים גארטיל, און דער גארטיל — א פיינער, א זיידענער, די צווייטע האנד ביים קאפעליוש. ער קלערט: יא אראבנעהמען, נישט אראבנעהמען. עס בלייבט יא, און עס בעווייזט זיך א יארמולקע, א שפיציגע, גאר אהן פעדערן, א פיינע שווארץ־סאמעטענע יארמולקע.

עס מאכט זיך א שמועס:

— גוט מארגען.

— גוט יאהר.

— מיט וועמען האב איך די עהרע?

— ווארשויער דין...

— אה! זעהר אנגענעהם — זיצט.

ער דאנקט און זעצט זיך...

— וועמען אדער וואס האב איך צו פערדאנקען — — —

— אזוי... איהר זייט דאך די „ביהן"?

— איינמאל אין דער וואך...

— האב איך געוואלט זעהען א „ביהן" וואס בייסט אזוי רבנים...

— נישט דוקא רבנים...

— דער עקר...

— אפילו נישט דער עקר... ביי מיר איז אלץ איינס א שטריימיל, א ספאדעקיל, א קאשקעטיל, א צילינדער — וואו היונה...

— סיי־ווי־סיי איז דער מיין: חלול השם, מבזה זיין די תורה־הקדושה, אבשוואכען דאס יודישקייט...

בייז ווערען טאר מען נישט, א י ך בין דאך בעל־בית, ע ר — מיין גאסט, זאג איך געלאסען:

— איהר האט א טעות, רבי! ווער עס וויל אבשוואכען דאס יודישקייט, וועט אזוינע רבנים, וואס איך בייס, אויסשמירען מיט האניג! וואס מעהר אזוינע רבנים — מעהר חלול־השם, מעהר בזיון פאר די תורה... וואס מעהר איהר דערווייטערט זיך פון לעבען, מעהר דערווייטערט זיך דאס לעבען פון אייך! וואס ווייניגער איהר פערשטעהט דאס לעבען, ווייניגער גלויבט מען אייך, ווארים...

— זייט מוחל, איך וויל מיט אייך קיין וכוח נישט האבען... איך האב אייך נור געוואלט זעהען, און — —

— און וואס נאך?

— און זאגען אייך — — —

— אז וואס?

— אז מיין חבר ר' פתחיה'ן האט איהר א גרויסע עולה געטהון... איהר ריהמט דאך אייך מיט גוט־הארציגקייט, מיט מענשליכקייט, מיט עהרליכקייט — און עולות טהוט איהר — — —

— וואס פאר איין עולות?

— למשל ר' פתחיה — —

— וואס זיצט אין ו ו א ר ש ו י און האט ארויסגעגעבען א הכשר קיין ו ו י ל נ א אויף געברידער פאפאוו'ס טהיי פון מ א ס ק ו ו ע?

— יא...

— ער איז טאקי געווען אין מאסקווע? אראבגעהאפט זיך בסוד?

— חס ושלום, נישט געריהרט זיך פון ארט!

— וואס דען? געברידער פאפאוו האבען צוליעב דעם הכשר איבערגעשיקט דעם גאנצען לאגער טהיי פון מאסקווע קיין ווארשוי צו ר' פתחיה דין?

— איהר מאכט חוזק...

ר' פתחיה, מוזט איהר וויסען, קען לערנען, ער האט נור געמאכט א גזרה־שוה אויף טהיי פון ווייץ...

— דהיינו?

— איהר ווייסט, ווי אזוי מען איז מכשיר, למשל, א קופע ווייץ אויף פסח?

— נו?

— פערגעסען, נעביך! א נארישקייט, זאגט מען, געדענקט זיך; איהר האט דאך אין הדר געלערנט... שיט מיט גמרא־ווערטליך ווי מיט באבקים... הא? א פנים נ י ש ט קיין נארישקייט און דעריבער פערגעסען? וואס?

— רבי, אפשר צו דער זאך?

— זאל זיין צו דער זאך, וכוחים האב איך פיינט...

על פי שלחן ערוך, אז מען דארף דורכקוקען א קופע ווייץ אויף פסח, איז מען מחויב איבערצוקוקען קערנדיל ביי קערנדיל... מען געהט צו צו דער קופע, מען נעמט ארויס פון דריי ערטער צו ביסליך ווייץ, מען קוקט זיי דורך, טאקי שוין קערנדיל ביי קערנדיל... און — אויב אין די אלע דריי ביסליך געפינט זיך נישט קיין אויסגעוואקסען קערנדיל, קיין חשש פון א צומישונג פון איין אנדערן המץ — איז מען מכשיר . . .

— וואס איז מען מכשיר?

— די קופע ווייץ?

— נישט דעם פריצ'ס ווייץ פון אלע קופות, פון אלע שפייכלער, פון אלע פאלווארקען?

— ניין... יעדע קופע פריווט מען!

— און וואס האט ר' פתחיה געטהון?

— ער איז אריינגעגאנגען אין פאפאוו'ס א סקלאד...

— אין מאסקווע?

איך האב דאך אייך שוין געזאגט, ער איז אין מאסקווע נישט געוועזן!

— אין ווילנא?

— אויך נישט, אין א ווארשאווער סקלאד איז ער אריינגעגאנגען... ארבגענומען פון דריי שענק צו איינציגע פעקליך טהיי, דורכגעקוקט, קערנדיל ביי קערנדיל... גאר נישט געפונען, קיין חשש חמץ נישט געפונען...

— און מכשיר געווען דעם ווארשאווער סקלאד?

— אה! אזא חכם זענט איהר!

איהר גלייכט טאקי טהיי צו ווייץ! איהר מיינט, עס איז גאר אין גאנצען גלייך?

איהר האט א טעות. הוא אשר דִבַּרְתִּי — איהר האט אפשר אמאל געקענט, נאר פערגעסען...

טהיי איז נישט געגליכענט צו ווייץ...

טהיי איז גלאט כשר!

וואו קומט חמץ צו טהיי? אדרבא, איך פרעג אייך?

— נאך וואס דען גיט מען הכשרים אויף טהיי?

— דאס איז שוין ר' פתחיה נישט שולדיג...

— ווער דען, איך בין שולדיג...

— נישט ער און נישט איהר! שולדיג (שולדיג? עס רעדט זיך נור אזוי...) שולדיג איז וויסאצקי...

— דער נדיב?

— יא! דער טהיי־פאבריקאנט...

— דער מיט די קרן־קימת'ן...

— דער אייגענער... יעדער יוד האט זיך זיין טבע: דער וויסאצקי האט א טבע צו רעש'ן! גיט ער א קערביל, גיט ער עס מיט קולי קולות... להבדיל ווי די תורה אויפ'ן בארג סיני — מען פייפט, מען דונערט, עס קלינגט אין אלע צייטונגען, עס בליצט פאר די אויגען...

איך בין נישט אזוי פערפרומט ווי איהר מיינט, איך לעז (אפילו בסוד) "הצפירה", "המליץ", אפילו "בודושטשנאסט" און "וואסחאד"...

— דעם "יוד" אויך...

— ניין, יודיש האב איך פיינט... יענע לעז איך... כ'וויל וויסען... מילא — שווינדעלט מיר פאר אויגען פון וויסאצקיס נדבות... דא געטהיילט, דארט געטהיילט, דא געבלאזען, דארט געדונערט — טעלעגראפען ווי ביי'ן א פארצייטיגען פאדריאטשיק...

און אז אזא יוד האט טהיי, בלאזט דער שופר וועגען טהיי... דארף ער הכשרים, פון דעם, פון יענעם רב, פון מאה רבנים...

נו, אז וויסאצקי האט א הכשר, וויל פאפאוו אויך א הכשר... א הכשר אויף כשר מעג מען געבען...

— און אומזיסט געלד נעהמען אויך?

— אה! אייערע זאכען! איהר האט ליעב רבנים צי צדיקים, וואס האקען אליין האלץ און הייצען איין ביי ארימע אלמנות... א רב דארף אויך עסען... און אז מען וויל עסען מוז מען — — —

— פערקויפען די תורה־הקדושה, אויפ'ן קווינט און אויפ'ן לויט...

— חס־ושלום! די תורה־הקדושה פערקויפט מען נישט! אז מען קומט א שאלה פרעגען, כשר צי טרפה, ענטפערט מען אומזיסט, נאר בחנם — — קהל צאהלט נור שכר־בטלה — דער בעל־דין גאר נישט, אויסער א פשר!... הכלל — אז מען פרעגט, ענטפערט מען אומזיסט...

"ווי איז אבער דער פאל, אז א בעל־דָבָר הייסט זיך דעם ענטפער אויפשרייבען! שרייבען איז שוין קיין תורה נישט, נאר א מלאכה, דערפאר קומט שוין געלד... איהר נעמט נישט פאר שרייבען?"

און אצונד, אז עס זענען מיר אלע קשיות פערענטפערט געווארען, אז איך ווייס שוין, אז טהיי איז יא גלייך צו ווייץ און נישט גלייך צו ווייץ, אז א הכשר קען זיין אויף כשר, אז געלד נעמט מען נור פאר שרייבען, רוף איך מיינע ווערטער געגען ר' פתחיה'ן צוריק...

חָטָאתִי, עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי —

מודה ומתודה בין איך, אז איין שאלה איז מיר געבליבען: פאר וואס געפינט זיך נישט קיין בית־דין־צדק, למשל אין ווארשוי, וואס זאל איינמאל מכריז ומודיע זיין, אז טהיי דארף קיין הכשר נישט?

נאר איך האב א תירוץ אויף די שאלה: איידער מען איז מכריז ומודיע, מוז מען די מודעה אויפשרייבען, שרייבען איז א מלאכה, פאר א מלאכה קומט געלד — — —

הכלל, ווי אויבען איז געשטאנען — שולדיג איז וויסאצקי...

עס זענען נאך געבליבען עטליכע קליינע הכחשות:

אויף איין ארט אין "שטעדט און שטעדטליך" האב איך געשריבען, אז דער רבי מיט'ן ברייטען הארץ, וואס האט אבגעשווירען די שאף אין סוועדש און אין דער סביבה הייסט ר' יעקב ליבאלע, און עס איז א טעות געווען!

מען שרייבט מיר, אז ר' יעקב ליבאלע, אויך א שארפער שערער, איז שוין לאנג א שוכן־עפר. די 30 קאפ אויף י"ש פאר חסידישע "נשרפים" האט געגעבען זיין זוהן ר' דוד'ל בר' יעקב ליבאלע.

סיי־ווי־סיי — זיין זכות זאל אונז בייזשטעהען: דעם פאטער, עליו השלום'ס, אויך, וואס מעהר איז בעסער.

און פאר די לעצטע שטעדט און שטעדטליך איז אויך אריין אזא מאדנע טעות. דער צדיק, וואס מאכט איינער אליין, אהן חברות, גאנ'ן גוטע געשעפטען, שרייבט מען מיר הייסט נישט, ווי איך האב געשריבען, ר' ליב... ניין! נאר ווי אזוי ער הייסט, קען איך איין נישט זאגען, דער נאמען איז דערטרונקען געווארען אין א בייזען קלעקס!

עס בלייבט מיר נאך איין הכחשה — די לעצטע!

איהר געדענקט אפשר נאך די מעשה, וואס איך האב אייך דערצעהלט וועגען א קליינשטעדטילדיגע חופה מיט לעבענדיגע חופה־שטאנגען?

"א נארישקייט — זאגט דער ווארשויער הין — געדענקט זיך".

צום סוף שרייבט מען מיר: נישט געשטויגען נישט געפלויגען, דאס הייסט — די מעשה איינענטליך איז אמת. דער גבאי פון דער חברא קדישא, וואס האט בעקומען, לויט זיין מיינונג, פון חתן א צו קליינע נדבה, האט טאקי די קהל'שע חופה מיט די חופה־שטאנגען בעהאלטען, און מען האט זי טאקי נישט געפונען — אז במקום א חופה האבען פיער יודען אויסגעשפרייט א טלית, איז אויך אמת, נאר וואס דען? איך האב געשריבען, אז די יודען האבען זיך געשטעלט אויף פיער בענקליך אין דערהויף, אז איין שטוהל האט געלאמט און מען האט עפיס אונטער־געלעגט, ער זאל גלייך שטעהן, דאס — שווערט דער קארעספאנדענט ביי זיין ברענענדיגער ליעבשאפט צו אמת — איז שקר וכזב!

קיין שטוהל האט אויף דער חתונה נישט געלאָמט, די פיער לעבענדיגע הופה־שטאנגען האבען זיך גאר אויף קיין שטוהלען נישט געשטעלט — „נישט קיין בערען, נישט קיין וואלד", שרייבט ער.

„נישט מעהר די יודען זענען הויכע יודען געוועזן, התן־כלה חאבען זיך א ביסיל איינגעבויגען..."

אדרבא! איך נעם מיט'ן גאנצען הארץ מיינע רייד וועגען די בענקליך צוריק — הויכע יודען האב איך ליעב!

די ביהן.

די יודישע וועלט.

נעזעצען און משפטים.

— אין דער אפערעטטע-טרופפע אין קאזאן געפינען זיך 20 יורען מוזיקאנטען. די קאזאנער פאליציי האט נישט געוואוסט, וואס צו טהון מיט זיי, און האט זיך געווענדט מיט איין אנפראגע צום מיניסטער. דער מיניסטער האט ערלויבט די יודען צו בלייבען אין קאזאן.

*

יודישע קהלות.

— אין קארעא (אזיען) וואהנט א גרויסע צאהל יודען. דער ערשטער יוד, וועלכער האט זיך דארט בעזעצט, איז געוועזן אויס עסטרייך. עד איז געקומען אהין אויס האנג-קאנג און איז ביז היינט דער ראש פון דער יודישער געמיינדע אין סעאול, הויפטשטאדט פון קארעא. בעזעצענדיג זיך אין די שטעדט סעאול און מיזאמפא האבען די יודען אויפגעלעבט דעם האנדעל און געלעהרט די קארעער פערשיעדענע מלאכות, וועלכע זענען ביז דאן געוועזן אונבעקאנט אין קארעא; זיי האבען בעצויגען מאנופאקטור-סחורות, צוקער און שפירימוס אויס רוסלאנד און זיי ווערען געאכט אלס ניצליכע און פריעדליכע איינוואהנער.

אין סעאול איז פארהאן איין בעדייטענדע יודישע געמיינדע מיט א שול און א שוחט, און עס איז צו רעכנען אז אין מיזאמפא וועט זיך אויך אין גיכען בילדען א גאנצע קהלה מיט אלעם וואס זי ברויכט.

*

חברות.

— דער „וואַרש' דנעוו'" איז מודיע, אז די לענציצ'ער אנגליה-אין שפארקאסע האט זיך געווענדט מיט א ביטע צום פינאנצמיניסטער אז מען זאל איהר ערלויבען פערברייטערען איהר טהעטיגקייט און נישט צולאזען יודען אלס מיטגליעדער.

אויך אין אנדערע שפארקאסען אין פוילען זענען אויסגעשלאסען געווארען יודען. דערצו מאכט מען יודען שוועריגקייטען צו גרינדען זייערע אייגענע קאססען.

*

בילדונג.

— די „קיעוו' גאזעטא" איז מודיע, אז דאס פינאנצמיניסטעריום האט ערלויבט צו עפענען אין קרעמענטשוג א האנדעלסשולע פון 7 קלאסען. בעת די סוחרים האבען געפאסט דעם בעשלוס ארויפצולעגען א בעזונדער אב-צאהל אויף די גילדיעס כדי אויסצוהאלטען די שולע, האבען זיי בעשלאסען צו סטארען זיך, אז מען זאל צונעהמען אין שולע וועניגסטענס 50 פראצענט יודישע שילער, ווייל יודען זענען אין קרעמענטשוג דא מעהר ווי קריסטען. די דאזיגע ביטע איז ערפילט געווארען אין דעם זין, דאס מען וועט צונעהמען יודישע שילער נור 40 פראצענט. אין פאל אויב קריסטליכע שילער וועט זיין צו וועניג, וועט מען נישט קענען צונעהמען אויף זייער ארט קיין יודישע שילער.

דער „וואסחאד" בעמערקט דערויף, אז צוליעב די ענדערונגען האבען זיך די יודען גדארפט אבזאגען צו גרינדען די שולע, דען זיי זענען נישט מחויב צו געבען געלד אויף א שולע, מיט וועלכער זיי קענען זיך ניט בע-נוטצען.

*

עמיגראציע.

— דער ענגלישער גענעראל-קאנזול פון וויען איז מזהיר, אז מען זאל ניט פאהרען קיין אפריקא אהן א בעזונדער ערלויבניש פון ענגלישען קאנזול. אין עסטרייך קען מען קריגען די ערלויבניש צו פאהרען קיין אפריקא נור פון דעם ענגלישען קאנזול אין טריעסט. יעדער, וואס וויל פאהרען קיין אפריקא, מוז פערמאגען ניט וועניגער ווי 2.400 קראנען א חוץ הוצאות אויפ'ן וועג. ער מוז אויך אנגעבען דעם טעם, פאר וואס ער פאהרט קיין אפריקא, און מוז שווערען, אז ער האט ניט טהייל גענומען אין דער לעצטער מלחמה געגען ענגלאנד. מענשען, וואס ווילען פאהרען קיין אפריקא צו געפינען דארט ארבייט אדער א שטעלע, וועלען אין קיין פאל ניט ארייגעלאזען ווערען.

— בוקארעסטער בלעטער שרייבען, אז אין די לעצטע טעג זענען ארויסגעפאהרען פון בוקארעסט 200 יורען און פון די ארומיגע שטעדט 500 יודען.

— אין אמעריקא איז ארויס א נייע געזעץ וועגען דער עמיגראציאן. פערברעכער, אנארכיסטען, משוגעים און קראנקע מענשען, וועלכע טויגען ניט צו ארבייט, ווערען ניט ארייגעלאזען. מענשען וועלכע לעבען אין אמעריקא פון נדבות, קענען אין משך פון 5 יאהר ארויסגעטריבען ווערען. יעדער עמיגראנט מוז זיין אים שטאנד צו לייענען אין א וועלכער ס'איז שפראך. אין געזעץ איז ניט געזאגט, אויב דאס זעלבע ווערט אויך פערלאנגט פון פרויען און קינדער. עס איז אויך נוט געזאגט אין געזעץ, ווי זאל מען זיך נוהג זיין, ווען איינער, וואס וואהנט שוין אין אמעריקא, ברייגנט אראב זיין פרוי אדער זיינע קינדער, וועלכע קענען ניט לייענען. לויט דעם געזעץ ווייזט אויס, אז דער לעצטער פונקט וועט די יודען ניט מאכען קיין גרויסע שוועריגקייטען, ווייל עס איז זעלטען צו געפינען א יודען, וואס זאל לכל הפחות ניט קענען לייענען אויף זשארגאן. אזוי ווי אויף זשארגאן ווערען געדרוקט אין אמעריקא פיעל ביכער און צייטונגען, דארף ער לויט געזעץ גלייך זיין מיט אלע אנדערע שפראכען.

*

ציוניסטישע נייעס.

— דעם 22-סטען אווגוסט (לויט דער רוסישער רעכנונג) וועט זיין אין מינסק איין פערזאמלונג פון אלע רוסישע ציוניסטען.

דעלעגאטען מעגען קלויבען נור הכרים פון אזוינע אגודות, וואס האבען איינגעצאהלט פאר דאס 5-טע יאהר ניט וועניגער ווי 100 שקלים. יעדע 100 שקל-צאהלער קלויבען אויס איין דעלעגאט. וועגען דער אסיפה שרייבט דער מורשה פון סאפאצקינער ראיאן פאלגענדעס:

מיר ערוואַרטען גוטע רעזולטאטען פון דער אלגעמיינער אספה און מיר בעטען די אגודות זיי זאלען תיכף ומיד מאכען אסיפות און אויסקלייבען זייערע דעלעגאטען, ווייל די צייט איז גאנץ קורץ.

אבער וועגען די וויבארעס מוז מען זיין פארזיכטיג און אויסקלייבען נור אזעלכע דעלעגאטען, וואס נעהמען שטענדיג אנ'אנטהייל אין דער ציוניסטישער ארבייט, דען נור אזעלכע קענען איבערגעבען ריכטיג דעם פערלאנג פון די אגודות, און מאכען החלטות, וואס זאלען שטימען מיט די פאדערונגען פון דעם ציוניסטישען לעבען.

מען דארף געדענקען, אז די מינסקער אספה, איז ניט קיין אספה לפנים, דאס הייסט, זי איז נישט א דעמאנסטראציע אליין פאר די וועלט, כדי מפרסם צו זיין דעם רעיון, נאר די אסיפה דארף זיין א פראקטישע מיט דעם איינציגען ריכטיגען צוועק צו פערפעסטיגען די אינוועניגסטע ארגאניזאציע.

מען דארף שיקען אזעלכע דעלעגאטען, וואס מיט זייערע דעות און מיינונגען איז מען מעהר בעקאנט, דאס הייסט, דעלעגאטען פון דער אייגענער שטאדט און געגענד. אויסער ווען עס געפינען זיך אזעלכע דעלעגאטען, וואס זענען בעקאנט אלעמען דורך זייער עפענטליכע ציוניסטישע ארבייט, אדער וועלכע ווערען פארגעשלאגען פון מורשה הגליל. איבערהויפט דארף מען שיקען אזעלכע דעלעגאטען, וואס זענען שוין פון לאנג טריי איבערגעגעבען צו דער ציוניסטישער פאהן, אזעלכע וואס זיי לעבען כמעט מיט דעם רעיון און נעהמען אנ'אנטהייל אין אלע פראגען אין ציוניזמוס. דען נור אזעלכע דעלעגאטען וועלען זיין אין שטאנד צו מאכען ריכטיגע החלטות און צו געבען ריכטיגע בעריכטען צו די אגודות פון דער אסיפה.

אגודות, חברות און בתי מדרשים, וואס קלייבען געלד זיך איינצושרייבען אין דאס גאלדענע בוך, קענען דאס געלד אבשיקען ביסליכווייז קיין לאנדאן, דורך די ביינק, וואס נעהמען אן פאר די יודישע קאלאניאלבאנק. מען דארף נור מעלדען, אז דאס געלד איז צום איינשרייבען אין דאס גאלדענע בוך. די קאלאניאלבאנק וועט אויף דעם פיהרען א בעזונדער קאנטא.

— אייניגע סוחרים און ציוניסטען אין לאדז האבען זיך בעשלאסען צו גרינדען אנ'אקציען-געזעלשאפט, צו זיין אנ'אגענטור און קאמיססיאנ'ס-געזעלשאפט פאר עקספארט און אימפארט, דאס הייסט אויף ארויספיהען און אריינצוברייגען פראדוקטען פון ארץ ישראל און סוריען. — די געזעלשאפט טראגט דעם נאמען: „פאלעסטינא", דער גרונד-קאפיטאל בעטרעפט 50,000 רובל, צוטהיילט אין 200 אקציעס, דער פרייז פון יעדע אקציע איז 250 רובעל. די תקנות ווערען געמאכט נאך די תקנות פון ווארשויער „כרמל". די גרינדער פון דער געזעלשאפט זענען די הערען: ד"ר יעלסקי, ב. וואקס, הי"ש פאגעלזאהן און ד. ראזענבלאט. ידיעות אין די פרטים וועגען דעם קען מען בעקומען ביי ה. פאגעלזאהן אין לאדז.

— אין לאדז האט זיך געגרינדעט א באנק-קאמיסיע פון דריי גרויסע לאדזער סוחרים. הערר יעקב הערץ (שוויגערזאהן פון פערשטארבענעם ק. פאזנאנסקי) איז דער פרעזעס פון דער קאמיסיע. די קאמיסיע וועט מאכען געשעפטען אויף דעם לאדזער פלאטץ פאר די יודישע קאלאניאל-באנק. די קאמיסיע האט דערווייל בעקומען מזומנים 100,000 רובעל אויף איהר אחריות, כדי צו מאכען גוטע און רעעלע דיסקאנטא'ס צווישען יודען.

— דער קליינער קאנגרעס, אדער די יאהרעס-קאנפערענץ וועט זיין, לויט החלטה פון קאנגרעס אין חודש אקטאבער; דארט וועלען נעהמען אנ'אנטהייל נור די מיטגליעדער פון גרויסען אקציאנס-קאמיטעט, דאס הייסט, די מורשים פון

דער גאנצער וועלט, די פארשטעהער פון אלע קאמיסיעס, די דירעקטארען און פערוואלטער פון באנק. דער קאנגרעס האט אבער ניט דאס רעכט צו מאכען נייע החלטות. — ער דארף נור קאנטראלירען די ציוניסטישע ארבייט, און בעראטהען זיך וועגען געוויסע פראגען פון באנק און אנדערע ציוניסטישע אנגעלעגענהייטען.

*

נעקראלאג.

— דעם 21-טען יולי איז געשטארבען אין בערלין דער געוועזענער רעדאקטער און הערויסגעבער פון „Восходъ“ אראלף לאנדוי.

אראלף לאנדוי איז געבוירען אין יאהר 1841. איינטרעטענדיג אין דער ווילנער ראבינער-שול, איז ער באלד געווארען אונצופריעדען מיט איהר קליינעם פראגראם און האט געריסען זיך קיין פעטערבורג אין אוניווערזיטעט.

אין אנהויב פון די 60-ער יאהרען האט ער אנגעהויבען שרייבען קארעספאנדענציעס אין „Разсвѣтъ“ פון ראבינאוויץ און ארטיקלען וועגען יודישען לעבען אין „סיעווערנאיא פאטשטא“ „סאוורעמענני ליסטאק“ א. ז. וו., וועגען פאמיליענאנגעלעגענהייטען האט ער געמוזט ארויסטרעטען פון אוניווערזיטעט, איידער ער האט זי געענדיגט, און ער האט דאן זיך נאך ערנסטער גענומען צו ליטעראַרישע ארבייט. ער האט געשריבען פייערליגע בריעף און ארטיקלען אין „פעטערבורגסקיא וויעדעמאסטי“, אין וועלכע ער האט זיך ווארם אנגענומען פאר יודען און זייערע רעכטע. אין 1871 האט אנגעהויבען צו ערשיינען לאנדוי'ס יאהרביכער „יעווריעסקאיא ביבלאטעקא“, וועלכע האבען געמאכט א גרויסען רושם אין דער רוסיש-יודישער ליטעראטור. ער האט ענטהאלטען וויכטיגע וויסענשאפטליכע ארבייטען פון ד״ר הרכבי, ארשאנסקי, בערשאדסקי, מרגליות, ערצעהלונגען פון לעוואנדא א. ז. וו.

אין 1881 האט לאנדוי אנגעהויבען ארויסצוגעבען דעם זשורנאל „Восходъ“, צו וועלכען ער האט צוגעצויגען די בעסטע רוסיש-יודישע שרייבער. אויך ער אליין האט אין איהם פיעל געשריעבען. דאמאלס איז געוועזען די צייט פון די פאגראמען, פון דער עמיגראציען און פון נייע בעגרענצונגען, וועלכע האבען געמאכט איין איבערקעהרעניש אין דער יודישער וועלט און פערלאנגט ווערטער, ווארמע ווערטער. דאן האט לאנדוי געגרינדעט דאס וועכענטליכע בלאט „כראניקא וואסחאדא“ וואס איז צוזאמען מיט'ן זשורנאל געפיהרט געווארען די גאנצע 18 יאהר אונטער זיין רעדאקציאן נאך איין בעשטימטען פעסטען פראגראם.

די שווערע ארבייט פון א רעדאקטאר פון א יודיש בלאט האט אונטערגראבען לאנדוי'ס כחות. פון ענדע 1898 האט ער שוין אויפגעהערט אליין צו ארבייטען אין דער רעדאקציאן און אין אויגוסט 1899 האט ער דאס בלאט ארויסגעגעבען א נייער רעדאקציאן, נאכדעם ווי ער איז געווארען בעסער אין געזונד, האט ער ערנייערט דאס ארויסגעבען פון דער „יודישער ביבליאטהעק“ און אין יאהר 1901 ארויסגעלאזען דעם 9-טען באנד.

לאנדוי האט בערייכערט די רוסיש יודישע ליטעראטור מיט פיעל וויכטיגע ווערק, האט אויפגעקלערט אין זיין צייטונג דעם יודישען עולם איבער די לויפענדע פראגען און בעדערפנישען, און ארייגעלייכט מיט פייער פון וויסען אין פיעל פינסטערע ווינקעליך. ער האט זיך נישט געבויגען, געדרעהט נאך יעדען ווינטעל און פעסט געהאלטען אן זיין פראגראם אויך דאן, ווען עס האט איהם געבראכט מאטעריעלען שאדען. אזעלכע פובליציסטען פערמאגען מיר וועניג, און זיין שטארבען איז איין אבדה שאינה הוזרת פאר די רוסיש-יודישע ליטעראטור.

*

פערשידענס.

— ווי מען איז מודיע אויס פאריז, וויל בערנאר לאזאר צוזאמענרופען א קאנגרעס לטובה פון די רומענישע יודען. ער האט זיך געווענדט צו דעם צוועק צו די פארנעהמסטע פאליטיקער און ליטעראטען אין פאריז און פיעל פון זיי האבען איהם צוגעזאגט זיך צו בעטהיילען אויפ'ן קאנגרעס. עס איז בעשלאסען געווארען צו בילדען א קאמיטעט, וועלכער זאל צוגרייטען דעם קאנגרעס.

— פעסט. פון אדעס איז מען מודיע, אז פון 22-סטען יולי ביז דעם 3-טען אויגוסט זענען נישט געוועען קיין נייע פעלע פון פעסט. די 5 מענשען, וועלכע זענען קראנק געוועען אויף פעסט, זענען געזונד געווארען. דעם 2-טען און דעם 3-טען אויגוסט האט מען געבראכט אין שפיטאל 2 קראנקע, אדעסער איינוואהנער, וועלכע מען האט באלד אבגעזונדערט. דער לויף פון דער קראנקהייט איז בעפריעדיגענד.

אין דארף אקסאי (אסטראחאנער גוב') זענען דעם 28-סטען יולי נישט צוגעקומען קיין קראנקע. פון די 27 מענשען, וועלכע זענען קראנק געווארען, זענען 16 געשטארבען. איינער איז אין גאנצען געזונד געווארען, 9 האלטען ביי געזונד ווערען, און איינער ליגט נאך אין שפיטאל.

ווייבערשער שרעק.

(ערצעהלונג).

איינגעשלאפען איז הייענע מיט א וואהלער אידעע: מארגען וועט זי, אם ירצה השם קאכען אויף מיטאג ארבעס מיט קארטאפעל, עס וועט זיין א „נייס“, און איהר לייבע וועט הנאה האבען.

אז אין קליין-שטיבעלע האט דער בלאסער טאג קוים ארייגעקוקט, האט זיך שוין חייענע אויפגעחאפט. אבגענאסען נעגיל-וואסער, „ברכה“ אבגעזאגט, זיך דערמאנט אן דער „וואהלער אידעע“, וואס עס איז איהר פאר'ן שלאף איינגעפאלען, און האט זיך גענומען צום ביסיל ארבעס, וואס האט זיך געפונען גרייט אין איהר בעל-הבתיש'קייט.

די קינדער און לייבע זענען נאך פעסט געשלאפען. אין שטיביל איז שטיל געוועען. נאר דער האהן, וואס הייענע האט געהאלטען אויף יום כפור, האט אלע 5 מינוט פון קאטוך אויסגעקריעהט זיין קוקעריקו און האט געשטערט די שטילקייט.

חייענע האט אויסגעשאטען אויף א קליין טישטיכיל, וואס האט פערדעקט א האלבען טיש, די ארבעס פון פאפיער, האט אבגעשארט פון דעם גרויסען קופקעלע איין קליין קופקעלע און האט זיך גענומען איבערקלויבען. די ווערימדיגע האט זי געווארפען אין א גלאז און די ריינע אין א טעלער. יעדעס קופקעלע האט זי דריי מאל איבערגעזעהן, עס זאל חלילה קיין ווערימדיגער ארבעס ניט בלייבען, און זי זאל דערמיט יענע וועלט ניט פערשפיעלען, ווייל א ווערימדינער ארבעס איז צעהן מאל מעהר טרייף ווי חזיר. אזוי האט איהר די מאמע אמאל געלערנט, ווען זי איז נאך א מיידיל געוועען.

אז זי האט איבערגעקליבען א העלפט פון די ארבעס, האט איהר אין די אויגען אנגעהויבען צו פינטלען. די ארבעס האט ווי א נעפעל פערדעקט און דאס קלויבען איז איהר שווער געווארען. יעדען ווערימדיגען ארבעס האט זי מעהר מיט די הענד אנגעטאפט, איידער מיט די אויגען אנגעקוקט.

— עפּיס איז מיר טונקעל אין די אויגען! האט זי זיך דערשראקען און זי איז ניט געוועען זיכער מיט יעדען ארבעס, וואס זיווארפט איהם אין טעלער אריין פאר א ריינעם.

לכתחילה האט זי בעאונרוהיגט דער געדאנק אז זי נעמט אזא זינד אויף זיך, דאס ניט דערזעהענדיג קען זי חלילה ארייגווארפען ווערימדיגע ארבעס אנשטאט ריינע. באלד איז אבער צו דעם שרעק נאך א גרעסערער צוגעוואקסען: זי איז ערשט אלט 38 יאהר און די אויגען זענען איהר שוין אזוי טונקעל.

זי האט זיך דערמאנט. אז די לעצטע צייט, ווען זי לייענט שבת ביין טאג דעם „טייטש חומש“ און צעוויינט זיך ביי די אומעטיגע ערטער, פערציהען זיך איהר אלע אותיות, ווי מיט א שלייער און מיט גרויס מאטערניש קומט איהר אן נאכדעם ווייטער צו לייענען.

— אויסגעוויינט די אויגען פאר דער צייט! צו 38 יאהר! — האט זי געזיפצט זיצענדיג מיט א געבויגענעם קאפ ביי דעם קופקעלע ארבעס.

און הייענע האט זיך דערמאנט, אז איהר גאנץ לעבען איז אין טרעהרען אוועק: מיידיל-וויַז האט זי געוויינט ביי יעדען פאר שיך, ביי יעדען קליידיל, וואס דער ארימער טאטע האט איהר געדארפט מאכען; כלה-וויַז האט זי געוויינט ביי יעדער עקשנות פון חתן, וואס האט אלץ געסטראשעט אבשיקען די תנאים, אויב מען וועט איהם ניט געבען דאס און יענץ; אונטער דער חופה שטעהענדיג האט זי

געוויינט, דערמאנענדיג זיך מיט וועמען זי פערבינדט זיך; נאך דער חתונה האט זי געוויינט, ווען לייבע האט אויף איהר דעם ערשטען ברוף געטהון. היינט ווער קען צעהלען די טרעהרען ביי'ן „טראגען", ביי'ן „האבען", ביי די קינדער'ס קראנקע „וויעגעליך"... ביי די יונגע „קברים'ליך", וואס זי פלעגט אלע תשעה באב בעזוכען!...

— א היבש־ביסיל טרעהרען! — מאכט זי א סך הכל און זיפצט.

נאר באלד דערמאנט זי זיך, אז עס איז נאך ניט גאר. ניט ווייניג טרעהרען האט זי ביי'ן טייטש חומש געלאזען: ביי עקדת־יצחק, ביי „מכירת יוסף". ביי פרעה'ס „גזרה" — אריינווארפען די יונגליך אין טייך, ביי'ן חורבן בית המקדש... דער גאנצער „טייטש חומש" איז געל...

נאר געלער פון אלע זענען די בלעטער פון דער פרשה „ויצא", וואו עס דערצעהלט זיך מיט רחל און לאה'ן, ווי יעקב אבינו האט רהל ליעבער געהאט פאר לאה'ן, ווייל לאה האט געהאט שוואכע אויגען, זי האט זיי אויסגעוויינט מיידיל־ווייז, מורא האבענדיג, אז עשו הרשע זאל ניט זיין איהר מאן, ווי זי האט ברוח הקודש געזעהן.

— דאס האר'ץ האט מיר דעמאלט געזאגט — לויפט דורך אין חייענעס קא', דערמאנענדיג זיך די טרעהרען, וואס זי האט אויף לאה'ס מזל פערגאסען.

און חייענען האט זיך איצט געראכט, אז לייבע וועט זי פון היינט אן נאך מעהר פיינד האבען (מה־דאך יעקב אבינו אזא צדיק!..), ער וועט נאך מעהר ברומען און נאך אפטער שרייען מיין „יפיפיה". און ווער ווייס: אפשר וועט ער זי נאך אמאל א רוף טהון „בלינדע!"

דער לעצטער געדאנק האט זי א שטאך געטהון. זי האט זיך געסטארעט איהם צו פערטרייבען און האט אנגעווענדט אלע פעהיג־קייטען פון די אויגען איבערצוקלויבען ריין דעם רעשט ארבעס.

— עס איז נאך פינסטערליך, זעה איך ניט אזוי גוט! — האט זי זיך געטרייסט.

זי האט אבער א קוק געטהון אין פענסטער און האט דערזעהן, אז אויף דער גאס איז שוין גוט ליכטיג, און דער טרייסט איז איהר פערשוואונדען.

*

אין א שעה ארום זענען שוין אלע אין שטיבל אויפגעשטאנען. די עלטערע טאכטער, יענטיל, א מיידיל פון א יאהר זעכצעהן, האט זיך געשווינד אנגעטהון און גענומען זיך העלפען דער מאמען, וועלכע האט שוין אין אויווען איינגעהייצט.

— מאמע, וואס זאל איך טהון? — האט יענטיל געפרעגט.

חייענע האט זיך אומגעקוקט אין אלע פיער ווינקעליך, ווי זי וואלט א סוד וועלען זאגען, און אז זי האט דערזעהן אויף זיכער, אז לייבע איז שוין ניטא, האט זי שטיל און שוואך, ווי זי וואלט ערשט פון א קרענק אויפגעשטאנען, געענטפערט:

— זעה איבער, מיין גאלד, די ארבעס.

— דו האסט נאך ניט איבערגעקליעבען, הא, מאמע?

— איך האב שוין אפילו איבערגעקליעבען, נאר א קשיא אויף א מעשה — טאמער האב איך געלאזען ווערימדיגע. די אויגען, מיין קינד, דיענען מיר שוין ניט. מען קען זיך נאך חלילה מיט „טרפות" אנעסען — א ווערימדיגער ארבעס איז טרפה ווי חזיר.

יענטיל האט זיך געזעטצט בייי'ן טיש איבערצוזעהען נאך אמאל די ארבעס און האט אלע ווײלע אנגעזאגט דער מאמען ווי מיט עפיס א שמחה:

— אט איז א ווערימדיגער... אט איז נאך איינער!... אוי, וואס ווערימדיגע ארבעס דו האסט, מאמע, געלאזען! וואס איז דאס עפיס?

די פראגע האט חייענען געשניטען ווי מיט א טעמפען מעסער איבער'ן הארצען און זי האט געענטפערט ווי מיט גאל:

— איך זעה שוין ניט!

יענטיל האט אויסגעשטעלט דערשראקען די אויגען און האט ניט געוואוסט וואס צו ענטפערן.

— דער טאטע וועט מיך גט'ן!... האט זי צוגעגעבען מיט איין געמאכטען שמייכעל.

— אי, רעד ניט, מאמע! האט די טאכטער זיך שמערצליך פערקרימט.

— וואס איז, נארעלע, — עס טרעפט ניט?... — האט חייענע, אליין ניט וויסענדיג פאר וואס, אליץ געשראקען איהר קינד, — דער טאטע איז נאך א יונגער מאן און איך בין שוין איין אלטע יודענע — איך זעה שוין ניט...

— גוואלד גענוג, מאמע! — האט זיך יענטיל צושריען ווי מיט כעס און האט קוים זיך איינגעהאלטען, ניט צו פונאנדערוויינען זיך...

און חייענעס אויגען זענען וואס א וואך אליץ טונקעלער געווארען, און איהר שרעק איז אליץ גרעסער געווארען. עפיס האט זיך איהר געדאכט, אז לייבע ווערט צו איהר וואס א טאג ערגער, קוקט ניט אין איהר זייט, און ווי ער עסט אב, געהט ער אוועק אין מארק.

(ענדע קומט).

אברהם רייזען.

טעכנישע אנטווארטען.

נו' 4540.

סורמיאנאיע מאסלא הייסט אויך טריא־כלאריסטע סורמא אדער *Butyrum Antimonii* דאס קאנט איהר קריגען אין א אפטהייק־האנדלונג.

ה. גרינבוים — בערדיטשעוו.

פרעגט זיך אן ביי די דייטשען פאבריקען:

1) Dianawerk, Wilhelm Röhrig, Remscheid, Deutschland.

2) Werkzeugfabrik Wüster & Cie Cronenberg Rhn. Deutschland.

און אין קיעוו: *Магазинъ Бр. Брабецъ, Кiевъ, Крещатикъ*

נו' 2832.

ה. ד. — קארסון.

ס'איז א סך צו רעדען, ווענען די אלע פראגען, וואס אינטערעסירען אייך, געפינען זיך אויספיהרליכע אנגאבען אין דעם ביכיל *Мироновъ О. П. Бѣленiе пряжи* קאסט 1 ר"כ און אין דעם ביכיל *Ротмундъ, Современный красильщикъ* קאסט 1 ר"כ. ביידעס וועט איהר קריגען אין דער בוכהאנדלונג *К. Л. Риккеръ, С.-Петербургъ, Невскiй пер. 14*

ה. פ. — אילינעץ.

קיין יודישע ביכליך ווענען אייער מלאכה איז ניטא. מיר קאנען אייך ראטהען צו קויפען די רוסישע ביכליך:

1) Вальмслей Г. Е. бумагопрядильное и ткацкое производство קאסט 3 רו"כ.

2) К. де—Шагренъ, 64 рисунка для вышивки гладью קאסט מיט פארטא 3 רו"כ 60, צו קריגען ביי ריקקער, אדרעס אויבען. —

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Redacteur M. Berkowicz. Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer, Krakau

נדבות:

(דורך דער אדמיניסטראַציאָן „דער יוד" קראקוי).

פיר דעם יודישען נאַציאָנאַל־פאָנד

ק'. ר'.

ע"י ה' יוסף פלאָם מה שנאסף על ידו מאת חובבי האגודה תפארת ציון" על שמחת ב"מ אצל הברם ה' נייפעלד: ה' נייפעלד 1 רו"כ, ה' דרעהער 40 ק', ה' פלאם 30 ק'; ה"ה דימאַנט, קאַרנ־פעלד, סורדוט, טערק, ופאַכאלד כ"א 25 ק'; ה"ה טראהן, לינדענ־בוים, קאווק, ואַלטוואַנטשיק, קופאצין, ושווארץ כ"א 20 ק'; ה"ה אשבנזי, קריסטאל, ושמ"יע" כ"א 15 ק'; הנותר — אנשים שונים.
בס"ה 5,10

ע"י ה' אָרום מה שנדב הארנאניזאַט־אַנס קאָמיטע בדווינסק בעת שהטיפו לציון ה"ה שווערדלאָוו, מניר ולעווין 7,50
פועלי ציון בדווינסק —,32

על ב"מ שחנג מר יצחק חארעץ בגראָדנאָ נדבו חברי האגודה „בוני ציון" כזאת: הסנדק בן־אורי 1 רו"כ, מילער, פריידאוו, פאָלאָציק כ"א 25 ק'; ארקין יעלין, בדילקע, קאַרפעלאָוויץ, טיפא־גראף ועלקעם כ"א 20 ק'; הנותר — אנשים שונים 3,35

על ב"מ אצל זוודסקי נאסף ע"י רמ"מ יעלין —,35

בהתאספו יחד על משתה אירושי המורה שפ"ע א' קויפמאַן עב"ג רבקה צא: זכרו את ציון ואת הקופה הלאומית האנשים האלה: ההתן והכלה 1 רו"ב; אשר גערשינזאהן ורעיתו 50 ק', היו"ר באגודת דורשי־ציון 15 ק', ה' מענדיש 40 ק', אם הכלה 30 ק', ה"ה טשערקים, זינעלבוים אברהם משה ויעקב, קויפמאַן, וואַסערמאַן, גיווערהאַן, קאפיטניק, שלייפער ועפשטיין כ"א 25 ק', בנכיון דמי־פאָרטא 5,—

כשהכנים ה' צבי קריפפער את בנו בבשא"א נדבו הקרואים: קאווישאנסקי, ועסטאָשעווסקי כ"א 50 ק'; קריפער, דאָרפמאַן, יאסקין ולאַנגערמאן כ"א 30 ק'; סינאייזיק, סאָבעלמאן, ודאברי כ"א 25 ק'; שפערלינג שטירבא, סעלעצקי, מילנראם, קאלמוצקי, עפפעל, דאברי, שטירבא, ודאָכוראָווסקי כ"א 20 ק'; קריפער 15 ק'; ברעסלאוו 10 ק'. — 5,—

26,62

בס"ה 534,32 ר'; 28,15 קראָנען; 57,99 פראַנק.

פיר באברויסקער נשׂרפים:

ה' מרדכי לינרער העלזיננפארם: 2,— ר'
ה' צבי קאַנדיל —,30
האגודה „פרחי ציון", בפראסקוראוו 2,50

4,80

בס"ה 79 ר'.

פיר די ערדארבייטער אין ארץ־ישראל:

ה' ישראל באנאקאָווסקי אסף על שמחת ב"מ אצל ה' כהן מאנשים שונים 2,50 ר'.

בריעפקאסטען דער אדמיניסטראציאָן.

נ' 5534 — ווילנא: די „וועלטגעשיכטע", פאַר די אבאָנענטען פון „יוד", אָהן פאָרטאָ קאָסט 1 רו"כ. — דאם ביכיל וואָס איהר פרעגט קאָסט 6 קאָפ.

נ' 2297 — קאַליש: קיין ושאַרנאָן־צייטונג פיר וויגערמאכערם איז נאָך דערוויייל נישט.

נ' 2197 — פלאָצק: די 6־טע העפט „פאַמיליע" האָט מען אייך געשיקט צוזאמען מיט דער נ' 26 „יוד".

נ' 5665 — מאַקאראָוו: וויפיעל איז דער שיעור אייך „מודיע צו זיין"? מיר האָבען אייך שוין איינמאָל געענטפערט איהר זאָלט שיקען 1,75 ר'. בענדער צו דער „וועלטגעשיכטע" איז דאָ.

ה' פ. ב. — סלאָוויאן: איהר האָט דאָס ערשטע מאָל אויך מעהר נישט געשיקט ווי 2 ר' און מען האָט אייך געשיקט דעם „יוד" ביז נ' 31.

נ' 2858 — דווינסק: ענדערן די אַדרעסע קאָסט 20 ק'.

ה' י. פ. נאָוואָיעלנא: לייענט וויט מוחל, דעם „יוד" נ' 29, וועט איהר געפינען אייער נדבה. קיין איינציגע בלעטער פון דער צייטונג וועלכע איהר שרייבט האָבען מיר נישט צו פערקויפען.

ה' י. ט. בילימיליא: אויף די ביכליך ביטע געלד צו שיקען. די קלייניגקייט שיקען מיר נישט פער נאָכנאהמע.

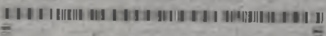
ה' פ. נייג. — חאָלם: אייער אגענט האָט פיר אייך איינגעצאהלט פיר דער „פאמיליע" נישט מעהר ווי 75 ק'; ביטע אָן איהם צו שרייבען.

נומער 4655 — ווילנא די מעשה מיט אייער חתן וואָס איהר האָט געהאָט איז א גאנץ שענע נור אָ צו קורצע. איהר האָט אָבער אָ טעות אדער איהר פערשטעהט נישט צו לעזען: דאָס איז נאָר אָ הקדמה; דער ספר וועט קומען.

ה' ב. ק. — קיעלץ: די אדרעסע פון דער צייטונג איז מסתמא ווי די צייטונג הייסט, נאר מיר ווייסען נישט צי די צייטונג געהט נאָך איבער־הויפט ארויס. מיט אייער קארעספאנדענציע אַז מען האָט זיך נישט בע־ניטצט האָט זי מסתמא נישט פערדיענט.

ПЕРВАЯ РУССКАЯ
ФАБРИКА
КАУЧУКОВЫХЪ ШТЕМПЕЛЕЙ
Г. М. ЛЕВИНСОНА
ВЪ ОДЕССѢ
ПРИГЛАШАЮТСЯ АГЕНТЫ